

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky

**Využití Stimulačního programu Maxik
u dětí s narušenou komunikační schopností
se současně stanoveným odkladem školní docházky**

Bakalářská práce

Autor: Ludmila Podlipná

Studijní program: B 7506 Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika – intervence

Vedoucí práce: PhDr. Petra Bendová, Ph.D.

Oponent práce: Mgr. Štěpánka Lauková

Zadání bakalářské práce

Autor: Ludmila Podlipná

Studium: P19P0217

Studijní program: B7506 Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika - intervence

Název bakalářské práce: **Využití stimulačního programu Maxík u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní docházky.**

Název bakalářské práce AJ: Application of a Stimulation Program Maxík among Speech Impaired Children with Delayed Primary School Enrolment.

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá vlivem stimulačního programu Maxík na děti s narušenou komunikační schopností se souběžně stanoveným odkladem zahájení školní docházky.

Cílem teoreticky koncipované části bakalářské práce je charakterizovat dítě předškolního věku, definovat pojem školní zralost/školní připravenost, specifikovat důvody k udělení odkladu školní docházky a dále popsat stimulační programy využitelné v intervenci o děti s odkladem školní docházky (pozn. se zaměřením na stimulační program Maxík).

Cílem prakticky koncipované části bakalářské práce je definovat vliv realizace Stimulačního programu Maxík na rozvoj specifických dovedností u dětí s narušenou komunikační schopností s paralelně stanoveným odkladem povinné školní docházky. Z metodologického hlediska bude využito případové studie.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Školní zralost. Co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-2569-4.

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3008-0.

DANDOVÁ, Eva, KROPÁČKOVÁ, Jana, NÁDVORNÍKOVÁ, Hana, PRAVCOVÁ, Daniela, PŘÍKAZSKÁ Irena. *Školní zralost a odklady školní docházky*. Praha: Raabe, 2020. ISBN 978-80-7496-373-5.

KEJKLÍČKOVÁ, Ilona. *Vady řeči u dětí. Návod pro praxi*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-3941-0.

KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1110-2.

Garantující pracoviště: Katedra speciální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Petra Bendová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Štěpánka Lauková

Datum zadání závěrečné práce: 10.2.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí závěrečné práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 7. 4. 2022

Podpis:.....

Poděkování

Děkuji PhDr. Petře Bendové, Ph.D. za pomoc, cenné rady, doporučení i připomínky, které mi byly nápomocny při tvorbě této bakalářské práce.

Anotace:

PODLIPNÁ, Ludmila. *Využití stimulačního programu Maxík u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní docházky*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. 53 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá využitím Stimulačního programu Maxík u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní docházky. Hlavním cílem této práce je specifikovat vliv tohoto programu na rozvoj specifických dovedností u dětí spadajících do cílové skupiny. V teoretické části jsou charakterizovány jednotlivé oblasti vývoje předškolního dítěte, problematika školní zralosti a odkladu školní docházky u dětí s narušenou komunikační schopností. V závěru teoretické části jsou pak následně charakterizovány jednotlivé stimulační programy, které lze u dětí předškolního věku využít. V praktické části bakalářské práce je popsáno využití Stimulačního programu Maxík u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní docházky a jeho vliv na rozvoj specifických dovedností dětí spadajících do cílové skupiny. Závěr praktické části je pak doplněn o doporučení a návrhy do praxe.

Klíčová slova: předškolní věk, školní zralost, odklad školní docházky, stimulační program

Annotation:

PODLIPNÁ, Ludmila. *Application of a Stimulation Program Maxík among Speech Impaired Children with Delayed Primary School Enrolment*. Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2022. 53 pp. Bachelor Degree Thesis.

This bachelor thesis deals with the application of the Stimulation Program Maxík to speech-impaired children with delayed primary school enrolment. The main aim of this thesis is to describe the program's impact on the development of certain abilities in the target child population. The theoretical part introduces the developmental areas of a pre-schooler as well as the topics of school readiness and delayed primary school enrolment of speech-impaired children. Various stimulation programs which can be applied to pre-school children are described at the end of this section. The practical part of this thesis documents the application of the Stimulation Program Maxík to speech-impaired children with delayed primary school enrolment and its impact on the development of certain abilities in the target child population. This section is concluded with practice advice and recommendations.

Keywords: pre-school age, school readiness, delayed primary school enrolment, stimulation program

Obsah

Úvod	9
I. TEORETICKÁ ČÁST BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	10
1 Charakteristika dítěte předškolního věku.....	10
1.1 Motorický vývoj dítěte předškolního věku	10
1.2 Kognitivní vývoj dětí v předškolním věku.....	11
1.3 Sociální vývoj dítěte předškolního věku	12
1.4 Motivačně – volní vývoj a emocionální prožívání dětí předškolního věku	13
2 Školní zralost a připravenost.....	14
2.1 Fyzická zralost	14
2.2 Psychická zralost.....	15
2.3 Sociální, emocionální a pracovní zralost	16
2.4 Odklad povinné školní docházky	17
3 Odklad povinné školní docházky u dětí s NKS.....	19
3.1 Dyslálie jako důvod ke stanovení odkladu školní docházky	19
3.2 Odklad školní docházky u dětí s vývojovou dysfázií.....	20
4 Stimulační programy pro děti předškolního věku	22
4.1 Metoda dobrého startu.....	22
4.2 KUPREV	22
4.3 KUMOT	22
4.4 HYPO.....	23
4.5 Metoda instrumentálního obohacování R. Feuersteina	23
4.6 Rozvoj jazykových schopností dle Elkonina	23
4.7 Stimulační program Maxík	23
II. PRAKTICKÁ ČÁST BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	25
5 Uvedení do praktické části bakalářské práce	25
5.1 Vymezení cílů praktické části bakalářské práce	25

5.2	Metodologie	26
5.3	Charakteristika místa výzkumného šetření a výzkumného vzorku.....	26
5.4	Specifika průběhu realizace praktické části bakalářské práce	27
6	Využití Stimulačního programu Maxík u dětí s narušenou komunikační schopností	29
6.1	Případová studie č. 1	29
6.2	Případová studie č. 2	33
6.3	Případová studie č. 3	36
6.4	Případová studie č. 4	39
7	Zhodnocení naplnění cílů praktické části bakalářské práce a diskuze	43
	Závěr	48
	Seznam použité literatury	49
	Seznam tabulek	52
	Seznam příloh.....	53
	Přílohy.....	54

Úvod

Bakalářská práce se zabývá využitím Stimulačního programu Maxík u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní docházky, konkrétně jeho vlivem na rozvoj specifických dovedností dětí spadajících do této cílové skupiny.

Téma bakalářské práce jsem si zvolila z důvodu již předchozí zkušenosti s realizací Stimulačního programu Maxík u dětí s narušenou komunikační schopností, kterým byl stanoven odklad školní docházky. Těchto dětí v poslední době výrazně přibývá a jejich rodiče pro ně často hledají alternativní či rozšiřující možnost předškolní přípravy, nad standard poskytovaný v rámci běžného vzdělávání v mateřské škole. Zajímalo mě tedy, zda tento program může u těchto dětí pomoci k rozvoji specifických dovedností v oblasti motorické, zrakové, sluchové a prostorové, a ulehčit jim tak nástup do první třídy základní školy.

Cílem teoreticky koncipované části bakalářské práce je charakterizovat vývoj předškolního dítěte, definovat pojem školní zralost a také školní nezralost, která může být důvodem pro odložení školní docházky. Cílem je také popsat problematiku odkladů u dětí s narušenou komunikační schopností, konkrétně u dětí s dyslálií a vývojovou dysfázií, a zároveň také charakterizovat jednotlivé stimulační programy, které mohou být využitelné u dětí, které mají narušenou komunikační schopnost a současně odklad školní docházky.

Cílem prakticky koncipované části bakalářské práce je specifikovat vliv Stimulačního programu Maxík na rozvoj specifických dovedností u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní docházky. Z metodologického hlediska je využito metody kvalitativního výzkumného šetření, konkrétně případové studie. Výzkumný vzorek je tvořen čtyřmi dětmi s narušenou komunikační schopností, a odkladem školní docházky. U těchto dětí byla zmapována úroveň specifických dovedností před zahájením a po absolvování Stimulačního programu Maxík za pomoci vstupního a výstupního testu, který je součástí programu.

I. TEORETICKÁ ČÁST BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

1 Charakteristika dítěte předškolního věku

Předškolní věk je považován za jedno z nejzajímavějších období vývoje člověka. Dle Šulové (2017) sem řadíme všechny děti ve věku 3 až 6 let. Je to čas, kdy má dítě neutuchající zájem o okolní jevy, a jeho nejčastější aktivitou je hra, jež je pro jeho další rozvoj nesmírně důležitá, neboť formuje budoucí učební a pracovní návyky dítěte. Průcha (2016) také zdůrazňuje výrazné obohacení sociálních kontaktů a formování vrstevnických vztahů a rolí po nástupu do mateřské školy. Jucovičová a Žáčková (2014) dále uvádějí, že je v tomto období pro dítě velmi důležité stanovit řád, rodinné rituály, a především mu poskytnout stabilní rodinné zázemí, aby byly naplněny jeho základní psychické potřeby.

1.1 Motorický vývoj dítěte předškolního věku

Dítěti v předškolním věku se již dostává větší souměrnosti proporcí mezi hlavou a tělem. Končetiny se protahují a dítě vyrostne až o 5–7 centimetrů do výšky. Také průměrně přibere 2 až 3 kilogramy za rok, a mohou se již u něj projevat sklony k otylosti. Současně dochází ke zkvalitňování pohybové koordinace. Pohyby jsou cílenější, přesnější a plynulejší. Kvůli výraznému růstu dlouhých kostí a jejich chrupavčitému zakončení má dítě velké množství pohybové aktivity, kdy se může jevit jako netrpělivé, poskakující či neschopné chvíli v klidu posedět (Šulová, 2017). Langmeier a Krejčířová (2006) popisují konkrétní dovednosti v oblasti hrubé motoriky, které již dítě zvládá. Těmito dovednostmi jsou: běh, hbité seběhnutí schodů, skok, lezení po žebříku, seskok z nízké lavičky, stoj na jedné noze a hod míčem. Dítě je také mnohem více samostatné v sebeobslužných činnostech. Samo se svlékne, oblékne, obuje si boty a zkouší si zavazovat tkaničku.

Dále v tomto období dochází také k rozvoji jemné motoriky. Bednářová a Šmardová (2015a) popisují, že si děti nachází zálibu v rukodělných činnostech, u kterých je zapotřebí určitá míra přesnosti a motorické obratnosti. Dle Šulové (2017) je tento rozvoj silně ovlivněn osifikací ruky, jež je u dítěte dokončena okolo sedmého roku života.

U dítěte předškolního věku probíhá dle Bednářové a Šmardové (2015a) proces lateralizace, kdy již přednostně užívá dominantnější ruku, neboť je obratnější

a aktivnější. Šulová (2017) uvádí, že s rozvojem jemné motoriky jde ruku v ruce i rozvoj kresby. Dítě postupuje od spontánního čarání ke kresbě postavy, přes typického hlavonožce až k detailnější a vyspělejší kresbě. Bednářová se Šmardovou (2015a) ještě zdůrazňují schopnost vizuomotorické koordinace, jež je pro dítě nezbytná k bezproblémové kresbě a později také k psaní.

Předškolní věk je období celkové aktivity, kdy má dítě možnost procvičování a pohybu. Rodiče mají jedinečnou možnost zahájit praktikování společných zájmových činností a aktivit s jejich dětmi (Šulová, 2017).

1.2 Kognitivní vývoj dětí v předškolním věku

Dítě předškolního věku se již ve vývoji inteligence dostává z předpojmového k názorovému stádiu myšlení. Zatím není schopno přemýšlet logicky po krocích, dokáže však usuzovat v pojmech. Stále je ale limitováno vnímáním či představami, neboť myšlení je vázáno na vlastní činnost dítěte. Toto myšlení je definováno jako egocentrické, antropomorfní a magické (Langmeier, Krejčířová, 2006). Šulová (2017) uvádí, že se v tomto věku poměrně často objevují dětské konfabulace. Dítě je pevně přesvědčeno o pravdivosti smyšlenek, neboť je pro něho obtížné odlišit realitu od fantazie. Naopak Langmeier a Krejčířová (2006) ve své publikaci zmiňují, že již tříleté dítě dokáže rozlišit vlastnosti imaginativních a reálných předmětů. Projevy tohoto typu chování pak přisuzují spíše aktuálnímu emočnímu náboji, který je spjat s danou skutečností.

Vnímání u dítěte předškolního věku je globální nebo naopak zaměřené pouze na detail (Jucovičová, Žáčková, 2014). Výrazné detaily mohou dítě snadno upoutat, především pokud má k dané věci či potřebě nějaký vztah (Šulová, 2017). U dítěte předškolního věku dochází také k rozvoji schopnosti sluchové i zrakové analýzy a syntézy (Jucovičová, Žáčková, 2014). Vnímání prostoru a časových úseků je ještě nepřesné. Na naučené cestě ho může vyrušit zajímavý předmět, kvůli němuž může z této cesty odbočit a přestane se orientovat. S postupem času se kvalita smyslového vnímání zlepšuje (Šulová, 2017).

V předškolním období pozorujeme u dětí navyšování paměťové kapacity. Spolu se schopností si něco zapamatovat jde ruku v ruce také schopnost koncentrace. Pokud dítě tuto schopnost ovládá, je úspěšné i v zapamatování si nových informací (Vágnerová in Jucovičová, Žáčková, 2014). Dítě je schopno se v mateřské škole naučit několik

písniček, říkanek a básniček, které si vybaví za pomoci obrázku. Paměť je také většinou konkrétní, vázaná na určité situace a samozřejmě i v této oblasti mohou být mezi dětmi značné rozdíly (Šulová, 2017).

Řeč se u dítěte mezi 3.–6. rokem života zkvalitňuje, slovní zásoba se rozšiřuje. Šulová (2017) uvádí, že pětileté dítě má ve svém slovníku až 2 000 slov, šestileté dítě až 3 000 slov, avšak s velkými individuálními rozdíly. Langmeier a Krejčířová (2006) ještě toto tvrzení doplňují o fakt, že dítě předškolního věku vykazuje také pokroky ve větné stavbě, kdy se zvyšuje složitost větných promluv. V tomto období si dítě rozšiřuje slovní zásobu, znalost gramatických pravidel, ale také používá řeč k regulaci svého chování, kdy si buduje vnitřní řeč. Šulová (2017) ještě zdůrazňuje fakt, že je v tomto období velmi důležité procvičování a rozvíjení řeči dítěte s dospělým, jinak hrozí nezvratné negativní změny, kterými mohou být: menší kapacita užívaných slov, menší jazykový cit či menší porozumění čtenému textu.

1.3 Sociální vývoj dítěte předškolního věku

V předškolním období dochází k vývoji sociálních kontrol, kdy dítě přijímá společenské normy chování (Šulová, 2017). Při vytváření těchto kontrol neboli svědomí Langmeier a Krejčířová (2006) zdůrazňují důležitost uspokojivého vztahu dítěte s rodiči. Wedlichová (2010) uvádí, že svědomí dítěte může být velmi silné, příliš slabé či může zcela chybět.

Spolu s vývojem sociálních kontrol dochází také k osvojování si společenských rolí, zejména po nástupu dítěte do mateřské školy. (Vágnerová in Jucovičová, Žáčková, 2014). Největší pokrok v osvojování rolí dle Langmeiera a Krejčířové (2006) nastává v diferenciaci mužské a ženské role. Šulová (2017) uvádí, že rodina, a především samotní rodiče, jsou důležitým vzorem při formování pohlavní identity dítěte.

Pro dítě předškolního věku jsou také velmi důležití vrstevníci, které potřebuje ke kooperativní hře (Říčan in Jucovičová, Žáčková, 2014). Nadále je ale pro něho nejvýznamnějším vztahovým rámcem rodina, která mu poskytuje bezpečí, bezvýhradné přijetí a jistotu. (Šulová, 2017).

Dle Jucovičové a Žáčkové (2014) je předškolní období také charakteristické tím, že se dítě dostává do kontaktu s cizí autoritou, většinou s paní učitelkou po nástupu do mateřské školy. Proto je důležité, aby již ovládalo některé sociální dovednosti. Bednářová se Šmardovou (2015a) uvádějí například: schopnost odloučit se od matky,

pozdravit, dodržet pravidla, schopnost poprosit o pomoc, spolupracovat ve skupině, počkat, udržet pořádek, rozlišovat rozdíl mezi hrou a úkolem, zhodnotit pod vedením dospělé osoby následky vlastního jednání.

1.4 Motivačně – volní vývoj a emocionální prožívání dětí předškolního věku

U předškoláka si lze všimnout neustálé potřeby být aktivní, která se projevuje buď verbálně, kdy dítě pokládá mnoho otázek, či lokomotoricky, kdy neustále poskakuje, poposedává a je stále aktivní v herní činnosti. Dítě v tomto období potřebuje více než kdy jindy stabilní rodinné zázemí, které ho motivuje ke zvědavosti, zkoumání a samostatnému odpoutávání se od této jistoty a zázemí. Vůle dítěte je v tomto věku velmi kolísavá, je vhodné pro něho stanovovat bližší a jasnější cíle, které jsou spojeny s konkrétní činností či uspokojením potřeby. Také je často přítomna kolektivní nákaza, kterou je pak vůle stimulována (Šulová, 2017).

Emoční prožívání je v tomto věku již více stabilní, než tomu bylo v předchozím vývojovém období. Dítěti byly přiděleny nové společenské role, v rámci kterých se své emocionální prožívání učí ovládat (Jucovičová, Žáčková, 2014). Kromě svých emocí již začíná dítě chápat i emoce druhých. Dovede projevit empatii a je nápomocno jinému dítěti či dospělému, jenž se ocitl v nesnázích (Wedlichová, 2010).

Vztah matky a otce je pro dítě v tomto věku velmi důležitý, ovlivňuje totiž fungování budoucích mezilidských vztahů. Je proto důležité, aby mělo dítě možnost trávit s oběma rodiči dostatek času. Dítě často zajímá řešení určitých situací, které se ho nějakým způsobem dotýkají a často se k nim vrací. Proto je chvályhodné, pokud je v rodině prostor k pluralitě názorů a rodič s dítětem o těchto situacích diskutuje (Šulová, 2017).

2 Školní zralost a připravenost

Předškolní dítě, které má nastoupit do první třídy a zvládnout všechny požadavky, které na něho budou kladeny, by mělo být zralé a dostatečně připravené (Kropáčková, 2018). Školní zralost je definována jako „stav dítěte, který zahrnuje jeho zdravotní, psychickou a sociální způsobilost začít školní docházku.“ (Kropáčková, 2018, s. 13). V souvislosti se školní zralostí se hovoří nejčastěji o fyzické, psychické, sociální, emocionální a pracovní zralosti. Při posuzování a hodnocení předpokladů dítěte pro zvládnutí školní docházky se v poslední době upřednostňuje termín školní připravenost (Kropáčková, 2018). Ta je charakterizována jako „aktuální stav rozvoje osobnosti dítěte ve všech jeho oblastech.“ (Kropáčková, 2018, s. 14). Aby bylo možné posoudit, zda je dítě na vstup do školy připraveno či nikoliv, je nutné ho komplexně sledovat ve všech složkách školní připravenosti (Nádvorníková, 2017).

2.1 Fyzická zralost

Posouzení, zda je dítě fyzicky a tělesně zralé k zahájení školní docházky je úkolem ošetřujícího pediatra. Ten je odborníkem na tělesný vývoj dítěte, zná jeho zdravotní stav a má přehled o všech onemocněních, které kdy dítě prodělalo. Je tedy hlavním účastníkem při rozhodování, zda dítě do školy poslat či raději doporučit odklad školní docházky (Otevřelová, 2016).

Lékař při pětileté prohlídce dítěte zjišťuje poměr míry a váhy dítěte neboli Kapalínův index, jenž udává ideální věk dítěte pro zahájení školní docházky (Kropáčková, 2018). Dále také mapuje, zda u něj již došlo k vypadávání mléčných zubů a také k proměně tělesných proporcí. Zda tento proces proměny proběhl zjišťuje za pomoci filipínské míry, kdy dítě natáhne ruku přes hlavu a dotkne se protilehlého ucha, což se mu podaří právě až kolem šestého roku života (Jucovičová, Žáčková, 2014).

Kropáčková (2018) ale zdůrazňuje, že při posuzování školní zralosti nejsou tělesné parametry dle odborníků stěžejní, pakliže se nejedná o dítě, jehož tělesná konstituce je výrazně slabá. Dle Bednářové a Šmardové (2015b) je ale nutné brát v úvahu fakt, že tělesná konstituce může, ale i nemusí způsobovat menší odolnost dítěte vůči zátěži a snadnější unavitelnost. Tato skutečnost pak může dítě při školních povinnostech značně limitovat.

2.2 Psychická zralost

Pro vstup do první třídy je velmi důležitá psychická zralost dítěte, konkrétně úroveň jeho psychických funkcí. Zrání centrální nervové soustavy ovlivňuje úroveň pozornosti, soustředění, mentálních schopností, myšlení i úroveň komunikačních dovedností. Kvalita a úroveň jednotlivých oblastí je dána zráním, ale také zde působí několik dalších faktorů včetně okolí, ve kterém dítě vyrůstá. U dítěte předškolního věku je zapotřebí dostatečné procvičování a upevňování jednotlivých funkcí, neboť v případě, že ve správném čase nejsou či nemohou být konkrétní funkce upevňovány, dochází ke stagnaci ve vývoji dítěte (Nádvorníková, 2017).

Bednářová a Šmardová (2015b) dále uvádějí, že pro bezproblémové zvládnutí trivia, čímž se rozumí čtení, psaní a počítání, je neopomenutelnou podmínkou rovnoměrný vývoj ve všech oblastech, a především také dostatečná vyzrálость rozumových schopností. Mezi předpoklady pro ovládnutí trivia řadí: vizuomotoriku, grafomotoriku, zrakové a sluchové vnímání, vnímání prostoru a času, základní matematické představy a také řeč.

Vizuomotorika a grafomotorika, konkrétně tedy jejich dobrá úroveň, je podmínkou pro základy psaní. Dítě by již mělo mít vyvozené a upevněné správné postavení ruky, špetkový úchop a pokud možno také vyhrazenou lateralitu (Jucovičová, Žáčková, 2014).

Dobrá úroveň zrakového vnímání dítěti poslouží k identifikaci písmen při čtení a psaní, ale také číslic při počítání (Jucovičová, Žáčková, 2014). Bednářová a Šmardová (2015a) jmenují dovednosti, které by mělo dítě ve věku šesti let v oblasti zrakového vnímání ovládat. Dítě by v tomto věku mělo již umět odlišit obrázek, který se liší vertikální polohou, dále pak vyhledat dva shodné obrázky v řadě, odlišit shodné a neshodné dvojice, které se liší vertikální polohou a doplnit chybějící části v obrázku. Co se týče zrakové paměti, mělo by být schopno poznat viděné obrázky a umístit je na místo.

Sluchové vnímání má velký význam pro rozvoj řeči. Bednářová a Šmardová (2015b) uvádějí, že dostatečná vyzrálость v této oblasti je základem pro úspěšnost dítěte v čtení a psaní. Mezi dovednosti, které by mělo dítě před nástupem do školy mít, Bednářová se Šmardovou (2015a) řadí například: rozlišení slov bez vizuálního podnětu při změně měkčení, rozlišení bezvýznamové slabiky, určení první hlásky

ve slově a poslední souhlásky ve slově, zopakování pěti nesouvisejících slov a napodobení rytmu o dvou až čtyřech tónech. Otevřelová (2016) k těmto dovednostem řadí ještě schopnost sluchové analýzy a syntézy, kdy by již dítě nastupující do první třídy, mělo spojovat hlásky do slov či naopak slovo na hlásky rozdělit.

Jak je již zmíněno výše, dobré sluchové vnímání je stěžejní pro rozvoj řeči. Dobře rozvinutá řeč je pro dítě při zahájení školní docházky jistým bonusem. Na dítě ze strany školy je kladeno spoustu nároků, kterým musí dobře rozumět, aby je mohlo plnit. Řeč se, pokud je dobře rozvinutá, také podílí na bezproblémovém čtení a psaní. (Bednářová, Šmardová, 2015b)

Předškolní dítě vnímá čas ještě nepřesně, neboť žije přítomným okamžikem. Je zapotřebí využít posloupnosti a trénovat osvojování si pojmů. (Otevřelová, 2016). Dle Bednářové a Šmardové (2015a) by mělo dítě, které bude nastupovat do první třídy ovládat tyto dovednosti: orientace ve dnech v týdnu, přiřadit činnosti, které jsou typické pro dané roční období a rozumění pojmům včera, dnes a zítra.

Ovládání tělesného schématu je stěžejní pro orientaci v prostoru. Děti předškolního věku ještě nedokáží správně určit levou a pravou stranu na druhé osobě, řídí se totiž stále jen podle svého těla. Před nástupem do školy by ale již měly zvládat pojmy: vpředu, vzadu, nahoře, dole, mezi, uprostřed, vedle, první, poslední, předposlední, blízko, daleko, hned a za chvíli (Otevřelová, 2016).

Základní předčíselné představy jsou utvářeny souborem schopností, které si dítě musí osvojit. Těmito schopnostmi dle Bednářové a Šmardové (2015a) jsou: motorika, rozumové předpoklady, vnímání času a prostoru, zrakové a sluchové vnímání. Za pomoci předčíselných představ se pak dále rozvíjejí číselné představy.

2.3 Sociální, emocionální a pracovní zralost

Před nástupem do první třídy se také řeší otázka sociální zralosti dítěte. Školní zralostí se dle Nádvorníkové (2018) myslí úspěšné přijetí a zvládnutí nové sociální role. Nádvorníková (2017) ve své další publikaci zdůrazňuje, že je zapotřebí dítě motivovat, aby svou roli školáka přijalo a zvládlo úspěšně. Dítě si nyní musí zvykat na střídání svých sociálních rolích v různých situacích a prostředích a podle toho měnit své chování vůči druhým. S nástupem do první třídy je také důležitá určitá míra samostatnosti, kdy by se již dítě mělo starat o svoje věci, ukládat věci na určené místo a mít svoje školní potřeby v pořádku. Od školáka se již také očekává jistá míra tolerance, vyrovnání

se s neúspěchem a také základy empatie vůči ostatním spolužákům. Prvňáček by dle Otevřelové (2016) již neměl skákat do řeči, měl by se umět podřídít autoritě, trpělivě čekat, až na něho přijde řada, adekvátně komunikovat, zajímat se o své spolužáky a navazovat s nimi přátelství.

Emocionální neboli citová zralost je součástí zralosti sociální. Dítě by při vstupu do školy mělo být již více emočně stabilní a nemělo by již docházet k výbuchům vzteku či pláče jako reakce na neúspěch. Také by mělo být schopno se odloučit od rodiny a mělo by se do školy těšit (Nádvorníková, 2018). Je potřeba ho také často chválit, povzbuzovat a podporovat, neboť tato pozitivní zpětná vazba má veliký vliv (Otevřelová, 2016).

Pracovní zralost a zájem o učení je předpokladem pro plné využití mentálních schopností dítěte. Je důležité, aby bylo dítě schopno využít záměrné pozornosti k plnění, a především k dokončení úkolu. Je chvályhodné, pokud je dítě zvyklé na limity, pravidla a plnění povinností již z domova, neboť mu to zajistí snazší úspěch ve školních činnostech (Bednářová, Šmardová, 2015). Dítě by také mělo chápat, že je rozdíl mezi hrou a povinnostmi a také, že existují jistá pravidla, která musí dodržovat. Stále by mělo docházet ze stran rodičů i pedagogů k podporování samostatnosti a zodpovědnosti dítěte (Nádvorníková, 2018).

2.4 Odklad povinné školní docházky

Pokud je vývoj dítěte v některé z výše zmíněných oblastí zpomalen, můžeme dle Nádvorníkové (2017) hovořit o školní nezralosti. Dítě může být nezralé buď ve všech či většině sledovaných oblastech, nebo se také může jednat pouze o dílčí nezralost.

Posuzování školní zralosti se může zdát jako velmi jednoduchý proces, což ale ve skutečnosti není pravda (Příkazská, 2018). Ošetřující pediatr po provedení prohlídky a po zjištění tělesné nezralosti, sepíše doporučení pro odklad povinné školní docházky. Dále by rodiče měli jistě zavítat do školského poradenského zařízení, konkrétně do pedagogicko-psychologické poradny či do speciálně pedagogického centra, kde získají vyjádření k psychosociálnímu vývoji jejich dítěte. Rodiče by školské poradenské zařízení měli navštívit i v případě, kdy jim tuto skutečnost doporučí paní učitelka z mateřské školy či paní učitelka základní školy u zápisu do první třídy (Kropáčková, 2018).

Při vyšetření dítěte v pedagogicko-psychologické poradně vycházejí pracovníci především z platných norem v rámci fyzické vyspělosti, vývojové psychologie a samozřejmě z Rámcového vzdělávacího programu předškolního vzdělávání. Před vyšetřením mají paní učitelky z mateřské školy za úkol vyplnit dotazník, jenž je zaměřen na dosavadní vývoj dítěte (Příkazská, 2018). I přesto, že v poradně využívají standardizované testy, které mají své normy, je kvalitní pedagogická diagnostika od paní učitelky z mateřské školy nezastupitelná (Ženatová, 2018). Podobný dotazník obdrží i rodič, který vyplňuje informace o vývoji dítěte a o školní zralosti z jeho pohledu. Při samotném vyšetření v poradně se hodnotí úroveň psychomotorického vývoje, percepční zralosti, sociálně-emoční zralosti, jazykového vývoje a práceschopnosti. Z vyšetření obdrží rodič od poradny zprávu a také doporučení o dalším postupu – zda dítě do vzdělávacího procesu zařadit, či raději zažádat o odklad povinné školní docházky. Toto rozhodnutí je vždy závislé na rodičích, školské poradenské zařízení jim poskytuje pouze doporučení (Příkazská, 2018).

I v případě, že se již rodiče rozhodli pro odklad, je nutné dítě k plnění školní docházky přihlásit, a rodič se musí k zápisu dostavit. Tam má příležitost předat řediteli sepsanou žádost, kterou musí navíc podložit doporučením od pediatra či klinického psychologa a školského poradenského zařízení (Otevřelová, 2016).

Dle školského zákona je také možnost dodatečného odkladu, kdy se dítě po nástupu do první třídy může kvůli nezralosti vrátit zpět do mateřské školy. Tato skutečnost však může být provedena nejdéle do konce prvního pololetí první třídy (Otevřelová, 2016). Psychologové i pedagogové však před tímto odkladem varují, neboť pro dítě může být návrat do mateřské školy traumatizující, a může tak získat počáteční negativní zkušenost ve vztahu k celoživotnímu vzdělávání (Kropáčková, 2018).

3 Odklad povinné školní docházky u dětí s NKS

O narušené komunikační schopnosti lze hovořit v případě, kdy v jazykovém projevu jedince působí některá z rovin rušivě ve vztahu ke komunikačnímu záměru (Kroupová, 2016).

Narušená komunikační schopnost může výrazně ovlivnit úspěšnost dítěte ve škole. U dětí s poruchou řečové komunikace můžeme sledovat deficity v hrubé a jemné motorice, zrakovém a sluchovém vnímání, které pak následně ovlivňují úspěšnost dítěte v čtení, psaní, a také mohou být příčinou vzniku specifických poruch učení (Otevřelová, 2016). Dítě s narušenou komunikační schopností by měl mít v péči klinický logoped, jenž zná dosavadní vývoj řeči dítěte a systematicky s ním pracuje. Ten se podílí na procesu stanovování odkladu školní docházky tím, že předává odborníkům, kteří mají v kompetenci udělovat odklad povinné školní docházky, podklady či doporučení k odkladu. Mezi poruchy řečové komunikace, u kterých je stanoven odklad povinné školní docházky, patří nejčastěji vývojová dysfázie a dále v určitých případech také dyslálie, bilingvismus, rozštěpové vady a kombinované vady (Pravcová, 2018).

3.1 Dyslálie jako důvod ke stanovení odkladu školní docházky

Dyslálii lze definovat jako nejrozšířenější poruchu řečové komunikace vyskytující se u předškolních dětí (Bendová, 2014). O dyslálii lze hovořit v případě, že jedinec vyslovuje jednu či více hlásek nesprávným způsobem a ostatní hlásky jsou v souladu s příslušnou jazykovou normou (Klenková, 2006).

Projevem dyslálie může být vadné tvoření hlásky, zaměňování hlásky za jinou či její úplné vynechávání (Pravcová, 2018). Nejčastěji se jedná o rotacismus, rotacismus bohemicus a sigmatismus. Méně častý pak bývá lambdacismus, kapacismus a gamacismus. Někdy se také může objevit zaměňování měkkých souhlásek za tvrdé a znělých souhlásek za neznělé (Kejklíčková, 2016). I když se o dyslálii mluví v souvislosti s předškolním věkem, Klenková (2006) ve své publikaci uvádí, že dyslálie se nemusí objevovat pouze u dětí, ale může přetrvávat i u dospělých osob, kdy se pak nejčastěji jedná o nesprávnou výslovnost sykavek a vibrant. Na vzniku této poruchy řečové komunikace se může podílet dědičnost, vliv prostředí, nesprávný mluvní vzor, málo podnětné prostředí nebo poruchy sluchu (Kejklíčková, 2016).

Dětem, které vykazují symptomy dyslalia simplex, tedy dyslálie s mírnějšími projevy, a u kterých je přítomna přiměřená schopnost sluchového vnímání hlásek,

se většinou odklad povinné školní docházky nestanovuje. Pakliže se jedná o vícečetnou dyslálii a klinický logoped či psycholog zjistí, že u dítěte není problém pouze v nesprávné výslovnosti hlásek, ale také v nevyzrálosti fonemického sluchu, většinou doporučí zákonným zástupcům odložení povinné školní docházky (Pravcová, 2018).

Odklad povinné školní docházky se u těchto dětí stanovuje z několika důvodů. Jedním z hlavních je již zmiňovaná nevyzrálost sluchové diferenciaci, tedy fonemického sluchu, kdy dítě zaměňuje zvukově podobné hlásky. Tato skutečnost by mu mohla po nástupu do první třídy působit problémy při psaní. Pro dítě by mohlo být také velmi náročné skloubit pravidelné terapie u logopeda spolu se školními povinnostmi a docházkou. Mohlo by tak často chybět, čímž by se narušila efektivita vyučovacího procesu, a dítě by následně muselo vše dohánět v rámci domácí přípravy, což by pro něho byla jistá míra zátěže. Nesprávná výslovnost by mohla být také problémem v interpersonální komunikaci, a dyslalické obtíže dítěte by se pravděpodobně promítly i do oblasti čtení. U žáka s dyslálií existuje také možnost, že nebude přijat okolím, a bude tak muset čelit posměchu ze strany spolužáků, čímž u něho může dojít k psychickým blokům, a dokonce až k logofóbií (Bendová, 2011).

3.2 Odklad školní docházky u dětí s vývojovou dysfázií

Vývojová dysfázie neboli specificky narušený vývoj řeči, je v dnešní době nejčastější diagnózou v oblasti narušené komunikační schopnosti, u které se stanovuje odklad školní docházky. Nejedná se totiž pouze o nesprávnou výslovnost, ale dítě se specificky narušeným vývojem řeči vykazuje souhrn symptomů, které ho následně mohou v plnění školních povinností limitovat (Pravcová, 2018).

Jedná se o poruchu vývoje řeči, způsobenou difúzním poškozením mozku, které zahrnuje oblast řečových center (Kejklíčková, 2016). Bendová (2014) uvádí, že k poškození mozku může dojít do prvního roku věku dítěte, ať už v prenatálním, perinatálním či postnatálním období.

Dle Bendové (2014) lze vývojovou dysfázií dělit na motorickou, senzickou a smíšenou dysfázií. Dítě s motorickou dysfázií je opožděné ve vývoji řeči, má problémy s verbálním vyjadřováním, tvořením vět, výbavností pojmů, jeho aktivní slovní zásoba je chudá, a své obtíže a deficity v komunikaci si uvědomuje, což má za následek ztrátu chuti verbálně komunikovat. Naopak u dítěte se senzickou vývojovou dysfázií se objevují obtíže v porozumění. Dítě nechápe instrukce, zadání

a otázky. Na kladené otázky pak také tazatel od dítěte dostává neadekvátní odpovědi. Dítě tvoří slova a věty pohotově, avšak pro posluchače je jeho verbální projev téměř nesrozumitelný. Kejkličková (2016) dále uvádí, že kromě již zmíněných obtíží v řeči, se u vývojové dysfázie demonstrují deficity i v dalších oblastech. Těmi mohou být: krátkodobá a fluktuující pozornost, narušené zrakové a sluchové vnímání, narušení paměťových funkcí, narušení orientace v čase a prostoru, narušení motorických funkcí a výskyt nevýhodných typů lateralit. Je také dobré zmínit, že dle Neubauera (2018) se může vývojová dysfázie vyskytovat v komorbiditě s ADHD, specifickými poruchami učení, dyspraxií, elektivním mutismem, úzkostnými poruchami, koktavostí a pravděpodobně i s poruchami autistického spektra. Přidruženost specifických poruch učení se vyskytuje především u receptivní formy vývojové dysfázie (Dlouhá in Uhrová, 2019).

Jak je již zmiňováno výše, u dítěte s vývojovou dysfázií nelze hovořit pouze o nedostatcích v oblasti artikulace. U dítěte lze pozorovat obtíže v porozumění, které je při edukačním procesu klíčové. Dítě musí porozumět zadaným úkolům, čtenému textu a instrukcím ze strany pedagoga. Proto je na místě u dětí s touto diagnózou stanovit odklad školní docházky, aby dítě získalo ještě nějaký čas k osvojení této schopnosti (Pravcová, 2018). Doležalová a Chotěborová (2021) dále uvádějí, že u dětí s vývojovou dysfázií mohou nastat problémy v zrakovém rozlišování písmen, vynechávání diakritických znamének, komolení a přehazování slov, což se může odrazit při diktátech, čtení i psaní. Obtíže mohou nastat také v učení se nových slovíček v cizím jazyce či odborných výrazů, kdy dítě většinou ani nepochopí jejich význam. V matematice dítě limituje nedostatečná prostorová orientace při úlohách z geometrie a také oslabená krátkodobá paměť a porozumění u slovních úloh. Bytešníková (2012) ještě zmiňuje fakt, že u těchto dětí se objevuje snížená psychická výkonnost, pozornost a vyšší unavitelnost oproti intaktním vrstevníkům.

Pokud se rodiče rozhodnou u dítěte s vývojovou dysfázií pro odklad povinné školní docházky, je zapotřebí, aby nadále navštěvovali klinického logopeda, a společně se připravovali na vstup do první třídy. Rodič by měl vzít v úvahu fakt, že by pro jeho dítě mohlo být vhodnou aktivitou navštěvování přípravné třídy nebo různých stimulačních programů, které by dítěti s vývojovou dysfázií mohly v mnohém ulehčit nástup do první třídy (Pravcová, 2018).

4 Stimulační programy pro děti předškolního věku

V případě, že je dítěti s narušenou komunikační schopností stanoven odklad školní docházky, je pro něj nespornou výhodou, pokud ho rodiče přihlásí na některý ze stimulačních programů pro předškoláky. Na trhu je jich v dnešní době spousta, záleží pouze na tom, zda je nějaký odborník v jejich okolí nabízí. Pro dítě je důležité, aby tento kurz probíhal v pravidelných intervalech, minimálně alespoň jednou týdně, samozřejmě za intenzivní spolupráce ze strany rodičů (Otevřelová, 2016).

4.1 Metoda dobrého startu

Metoda dobrého startu je dle Otevřelové (2016) stimulační program, který PhDr. Jana Swierkoszová převedla do české verze. Kropáčková (2018) dále uvádí, že je vhodný pro skupinu dětí předškolního věku, často také pro děti s odkladem školní docházky. V každé lekci je dětem prezentována jedna píseň, ze které následně vycházejí dílčí úkoly. Během pětadvaceti lekcí jsou posilovány jazykové a sociální kompetence, pravolevá orientace, sluchová a zraková percepce a také pohybové dovednosti. Jucovičová a Žáčková (2014) dále zmiňují úspěšnost metody také u dětí s vadami řeči či s predikcí vzniku specifických poruch učení.

4.2 KUPREV

Autorkou tohoto stimulačního programu je PhDr. Pavla Kuncová. KUPREV lze charakterizovat jako primárně preventivní párový program, který je vhodný pro děti od tří do deseti let věku (Valenta, Morávková Krejčová, Hlebová a kol, 2020). Je doporučován dětem s narušenou komunikační schopností a také dětem s odkladem povinné školní docházky se záměrem ulehčit zahájení povinné školní docházky, a začlenit dítě do společnosti (Kropáčková, 2018). Jucovičová a Žáčková (2014) dále uvádí, že se program zaměřuje především na upevnění identity dítěte, orientaci v čase a prostoru a na rozvíjení sociálních dovedností.

4.3 KUMOT

Tento stimulační program je určen pro skupinku dětí ve věku 5-8 let. Autorkou je již zmiňovaná PhDr. Pavla Kuncová, která program zamýšlela zejména pro děti s ADHD, pro děti vykazující motorickou neobratnost nebo pro děti nesmělé (Doležalová, Chotěborová, 2021). Zároveň je ale tento program doporučován i dětem s mutismem, ADHD, dyslálií či dyspraxií (Křížková, 2020). Program dle Jucovičové a Žáčkové

(2014) cílí na rozvoj hrubé a jemné motoriky, grafomotoriky, zrychlení psychomotorického tempa a zlepšení koncentrace pozornosti a přístupu k práci.

4.4 HYPO

Stimulační program HYPO byl vytvořen autorkou PhDr. et Mgr. Zdeňkou Michalovou, Ph.D., která celý program zaměřila na rozvoj paměti, myšlení, sluchové, zrakové a prostorové vnímání, početní představy a také na pozornost (Otevřelová, 2016). Doporučuje se dětem, které vykazují nadměrnou pohybovou aktivitu a poruchu pozornosti, také se doporučuje nezralým dětem a také dětem s odkladem školní docházky. Program je složen z deseti lekcí, které jsou zaměřené na sluchovou a zrakovou paměť, grafomotoriku, pozornost, myšlení, matematické představy a řečové dovednosti (Kropáčková, 2018).

4.5 Metoda instrumentálního obohacování R. Feuersteina

Metoda instrumentálního obohacování R. Feuersteina je vhodná pro děti od tří do sedmi let věku. Autorkou české verze je psycholožka Věra Pokorná. Využívá se jako prevence vzniku poruch kognitivního vývoje a také jako náprava poruch učení a chování. U dětí se díky této metodě zvyšuje schopnost kritického myšlení a rozvíjí se schopnost učit se. Učí se vytvářet si strategie při řešení úkolu, respektovat názory jiných lidí a odbourávat strach z chyby (Jucovičová, Žáčková, 2014).

4.6 Rozvoj jazykových schopností dle Elkonina

Tato metoda dle Kropáčkové (2018) rozvíjí u dítěte schopnost fonemického uvědomování slov a dále také manipulaci s hláskami jako předpoklad pro nácvik čtení a psaní. Autorkami české verze jsou prof. PhDr. Marína Mikulajová, Ph.D. a Mgr. Anna Dostálová. Dle Otevřelové (2016) je vhodná pro skupinku dětí s narušenou komunikační schopností a také se stanoveným odkladem školní docházky. Kropáčková (2018) popisuje, že se u dětí kromě jazykových schopností zlepšuje také sebekontrola a koncentrace pozornosti. Děti po celou dobu pracují se speciálním pracovním sešitem a jsou postupně seznamovány se slovy, hláskami a písmeny.

4.7 Stimulační program Maxík

Tento stimulační program byl vytvořen za spolupráce autorek Mgr. Pavly Bubeníčkové a PaedDr. Zdeňky Janhubové. Program je určen pro předškolní děti, pro děti s odkladem povinné školní docházky a pro děti, které už školu navštěvují, ale čtení, psaní, a počítání

se jim stále moc nedaří (Bubeníčková, Janhubová, 2019). Celý stimulační program je rozdělen do patnácti lekcí, přičemž každá lekce je složena ze tří částí. První částí jsou vždy určené motorické a koordinační cviky, druhá část je zaměřena na vyplňování grafomotorických listů, a třetí část je vždy speciální, zaměřená na rozvoj dílčích funkcí (Kropáčková, 2018). „*Cílem těchto stimulačních cvičení není redukce projevů, ale změna podmínek, za kterých může dítě podávat lepší výkon.*“ (Otevřelová, 2016, s. 37).

Dítě se při absolvování programu učí nové pohybové stereotypy, rozvíjí grafomotorické dovednosti, schopnost uvědomělého cíleného pohybu, a také zdokonaluje své komunikační dovednosti. Dále jsou u dítěte posilovány dílčí funkce v zrakové a sluchové oblasti, v prostorové orientaci, intermodalitě, serialitě, a také je podporována schopnost koncentrace pozornosti (Otevřelová, 2016).

Součástí programu je pedagogická diagnostika ve formě vstupního a výstupního testu, který se u dítěte provádí při zahájení a zakončení programu, a díky němuž lze u dítěte pozorovat dosažené pokroky (Bubeníčková, Janhubová, 2019). U dítěte je také podporováno vlastní hodnocení sebe sama. Do Maxíkova deníčku si pravidelně lepí samolepky za úspěšné zvládnutí úkolů a také kreslí hvězdičku ke konkrétní dovednosti, u které si myslí, že by ji mělo ještě dotrénovat (Valenta, Morávková Krejčová, Hlebová a kol., 2020). Po celou dobu programu se využívá laskavého přístupu, děti nejsou napomínány, negativně hodnoceny či jinak frustrovány (Jucovičová, Žáčková, 2014). Tento stimulační program může při správném použití a samozřejmě také za intenzivní spolupráce rodičů vést u dítěte k výborným výsledkům (Kropáčková, 2018).

II. PRAKTICKÁ ČÁST BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

5 Uvedení do praktické části bakalářské práce

Praktická část bakalářské práce se zabývá vlivem Stimulačního programu Maxík na rozvoj specifických dovedností u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní docházky.

V následujících kapitolách je definován hlavní cíl a dílčí cíle výzkumného šetření, specifikována zvolená metodologie pro sběr dat, průběh výzkumu, charakteristika místa šetření a výzkumného vzorku. Dále praktická část obsahuje čtyři případové studie popisující využití Stimulačního programu Maxík u konkrétních dětí spadajících do cílové skupiny, a jeho vliv na rozvoj specifických dovedností v jednotlivých oblastech. Závěr praktické části obsahuje zhodnocení naplnění cílů praktické části bakalářské práce a diskuzi.

5.1 Vymezení cílů praktické části bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je specifikovat vliv Stimulačního programu Maxík na rozvoj specifických dovedností u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní docházky.

DC1 je specifikovat vliv Stimulačního programu Maxík u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní docházky, které tvoří výzkumný vzorek, na rozvoj dílčích dovedností v oblasti motorické.

DC2 je specifikovat vliv Stimulačního programu Maxík u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní docházky, které tvoří výzkumný vzorek, na rozvoj dílčích dovedností v oblasti zrakového vnímání.

DC3 je specifikovat vliv Stimulačního programu Maxík u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní docházky, které tvoří výzkumný vzorek, na rozvoj dílčích dovedností v oblasti sluchové percepce.

DC4 je specifikovat vliv Stimulačního programu Maxík u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní docházky, které tvoří výzkumný vzorek, na rozvoj dílčích dovedností v oblasti prostorové orientace.

5.2 Metodologie

Při realizaci praktické části bakalářské práce bylo využito metody kvalitativního výzkumného šetření, konkrétně případové studie.

V případové studii se dle Švaříčka, Šedřové a kol. (2007) jedná o podrobné studium jednoho či několika málo jedinců. „*Předpokládá se, že důkladným prozkoumáním jednoho případu lépe porozumíme jiným případům*“ (Hendl, 2008, s. 102).

Výhodou použití metody případové studie může být komplexní pohled na věc, a získané výsledky mohou být přínosné k plánování dalších kroků při působení na danou osobu či skupinu. Nevýhodou použití případové studie je náročnější přezkoumatelnost výsledků či přítomnost osobní zaujatosti, které poté mohou výsledky zkreslit (Cohen, Manion, Morrison in Skutil a kol., 2011).

Případové studie konkrétních dětí spadajících do výzkumného vzorku, jsou tvořeny osobní anamnézou a krátkou charakteristikou dítěte, vstupním a následně i výstupním testem, který byl u dětí prováděn s cílem specifikovat vliv Stimulačního programu Maxík na rozvoj specifických dovedností dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem povinné školní docházky.

Osobní anamnéza dítěte byla získána od jednoho ze zákonných zástupců, který vyplnil příslušný formulář (příloha č. 1). Dále byl u dítěte proveden vstupní diagnostický test (příloha č. 2) a byla popsána úroveň specifických dovedností před zahájením programu. Totožný test byl poté u dítěte proveden i po absolvování programu a byly zhodnoceny pokroky v dílčích oblastech. Formulář k získání osobní anamnézy dítěte, vstupní i výstupní test vytvořily autorky Stimulačního programu Maxík.

5.3 Charakteristika místa výzkumného šetření a výzkumného vzorku

Výzkumné šetření, konkrétně realizace Stimulačního programu Maxík bylo rozděleno do patnácti samostatných lekcí. Děti na jednotlivé lekce docházely individuálně jednou týdně do ambulance klinické logopedie na Mladoboleslavsku. V rámci anonymizace dat není uveden konkrétní název instituce ani osobní údaje respondentů.

Výzkumný vzorek je tvořen čtyřmi dětmi předškolního věku s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem povinné školní docházky. Konkrétně se jedná o dvě dívky a dva chlapce ve věku 6,4 let až 6,6 let, které navštěvují klinického logopeda a jsou vedeny pod diagnózou expresivní vývojová dysfázie,

u jedné z dívek je také navíc přítomna porucha pozornosti. Pro přehlednost byla jednotlivá data zpracována do tabulky č. 1 níže.

Tabulka č. 1 – Účastníci Stimulačního programu Maxík

Iniciály	Pohlaví	Věk	OŠD	Druh NKS	Porucha pozornosti
O. L.	chlapec	6 let a 4 měsíce	ano	expresivní vývojová dysfázie	ne
A. V.	dívka	6 let a 4 měsíce	ano	expresivní vývojová dysfázie	ne
J. Z.	dívka	6 let a 6 měsíců	ano	expresivní vývojová dysfázie	ano (ADHD)
L. Š.	chlapec	6 let a 5 měsíce	ano	expresivní vývojová dysfázie	ne

Zdroj: vlastní

5.4 Specifika průběhu realizace praktické části bakalářské práce

Realizace výzkumného šetření započala v září roku 2020 oslovením klinické logopedky, kdy byl vznesen dotaz, jenž se týkal možnosti realizace výzkumu v konkrétní ambulanci klinické logopedie.

V srpnu roku 2021 byl proveden výběr výzkumného vzorku. Požadavkem pro výběr dítěte, které bude spadat do výzkumného vzorku, byl předškolní věk, odklad povinné školní docházky a narušená komunikační schopnost. Zde byl výběr také více specifikován, konkrétně tak, aby jednotlivé děti měly, pokud možno, stejný druh, typ a stupeň narušené komunikační schopnosti.

V září roku 2021 proběhlo oslovení zákonných zástupců dětí spadajících do výzkumného vzorku a obeznámení je o případné účasti na výzkumném šetření. Od rodičů těchto dětí byl následně po domluvě vybrán informovaný souhlas o účasti jejich potomků na výzkumném šetření. V rámci anonymizace dat nejsou uváděny osobní údaje dětí ani jejich zákonných zástupců.

O měsíc později, tedy v říjnu roku 2021, již započala realizace Stimulačního programu Maxík. Děti docházely individuálně do ambulance klinické logopedie, kde s nimi byla jednou týdně realizována jedna lekce Stimulačního programu Maxík. Každé dítě zahájilo program v jiný den, objevily se také absence kvůli zdravotní indispozici, proto děti neabsolvovaly poslední lekci v tentýž týden. Poslední respondent však program dokončil v březnu roku 2022.

Následně byla získaná data ve stejný měsíc zpracována do jednotlivých případových studií, a bylo vyhodnoceno naplnění konkrétních cílů empirické části této bakalářské práce. Průběh realizace výzkumu je pro přehlednost zpracován do tabulky č. 2 níže.

Tabulka č. 2 – Průběh realizace výzkumu

Činnost	Datum
oslovení klinické logopedky	září 2020
výběr výzkumného vzorku	srpen 2021
obeznámení zákonných zástupců dětí spadajících do výzkumného vzorku o účasti na výzkumném šetření	září 2021
zahájení realizace Stimulačního programu Maxík	říjen 2021
ukončení realizace Stimulačního programu Maxík	březen 2022
vyhodnocení výsledků	březen 2022

Zdroj: vlastní

6 Využití Stimulačního programu Maxík u dětí s narušenou komunikační schopností

Výzkumné šetření probíhalo formou individuální práce s konkrétním dítětem za přítomnosti jednoho ze zákonných zástupců. Po ukončení spolupráce při realizaci výzkumu, byly jednotlivé případy zpracovány do případových studií, které jsou tvořeny osobními údaji dítěte, daty zahájení a ukončení programu, osobní anamnézou dítěte a úrovní dílčích schopností dítěte před a po absolvování Stimulačního programu Maxík. Případové studie jsou pro přehlednost doplněny o tabulky, znázorňující počet získaných bodů v jednotlivých položkách každé oblasti diagnostického testu.

Hodnocení testu bylo mírně modifikováno pro snadnější popsání úrovně dílčích schopností před a po absolvování Stimulačního programu Maxík a k následnému porovnání dosažených výsledků. V původním testu, který vytvořily autorky Stimulačního programu Maxík se jednotlivé položky hodnotí tak, že dítě úkol buď zvládá či nezvládá. V případě tohoto výzkumného šetření bylo využito bodového hodnocení, kdy dítě mohlo v jedné z položek získat jeden či žádný bod.

6.1 Případová studie č. 1

Iniciály: O. L.

Věk při zahájení programu: 6 let a 4 měsíce

Věk při ukončení programu: 6 let a 8 měsíců

Zahájení programu: 1. 10. 2021

Ukončení programu: 21. 1. 2022

Osobní anamnéza

Chlapec začal docházet na lekce Stimulačního programu Maxík na popud klinické logopedky a také z vlastní iniciativy matky. Chlapec je narozen 19. 5. 2015, v době zahájení kurzu mu bylo 6 let a 4 měsíce. Chlapec navštěvuje běžnou mateřskou školu a má stanovený odklad povinné školní docházky, tudíž v září 2022 nastoupí do první třídy. Žije s oběma rodiči v malém domku spolu se svou mladší sestrou, které je rok a půl a o kterou se velmi rád stará.

Matka uvedla, že porod chlapce byl vyvolaný, přirozenou cestou za použití vakuumextrace. U chlapce byla po narození také přítomna novorozenecká žloutenka. Do tří měsíců byl balen do peřinky, v noci se nepomočuje.

Co se motorického vývoje týče, chlapec prošel fází pasení, otáčení, sezení, stání, chůze. Lezení bylo u chlapce zcela přeskočeno. Od 4. měsíce prošel chlapec rehabilitací, kdy byla přítomna asymetrie hlavičky, chlapec proto nosil kraniální ortézu po dobu pěti měsíců. V současné době je chlapec je veden na alergologii, žádné úrazy či operace neprodělal, smyslové vady nemá.

Řeč chlapce je spíše srozumitelná, ale objevuje se velké množství agramatismů, neologismů, malá slovní zásoba, chlapec netvoří dlouhá souvětí. Matka uvedla, že hovořit plynule ve větách začal až po nástupu do mateřské školy. U klinické logopedky je veden pod diagnózou expresivní vývojová dysfázie. Samotná úroveň artikulace chlapce neodpovídá jeho vrstevníkům. Objevuje se u něho nesprávná výslovnost hlásek: V, CH, J, Ť, Č, Š, Ž, C, S, Z, L, R, Ř. Hlásku J a L chlapec samostatně vyslovit zvládne, ale ne ve všech slovech ji fixuje. Porozumění řeči je v normě, všem instrukcím a otázkám rozuměl a adekvátně na ně odpovídal. Od 4 let chybí horní přední zoubky kvůli nutné extrakci.

Při sezení u stolu je klidný, nohy i ruce má opřené, úchop tužky je konán nesprávně pravou rukou, palec přesahuje přes ukazovák. Chlapec vyžaduje časté střídání činností, u jedné činnosti déle nesetrvá.

Matka uvedla ještě doplňující informace o chlapci. Rád vyhledává sociální kontakty a navazuje přátelství. Není schopen dodržet pravidla her a neumí přijímat prohru. Také je velmi citlivý, často se stává, že se kvůli maličkosti rozpláče.

Úroveň dílčích dovedností před zahájením Stimulačního programu Maxík:

U chlapce byla dne 1. 10. 2021 před zahájením první lekce Stimulačního programu provedena pedagogická diagnostika za pomoci vstupního testu, jenž je součástí programu. Chlapec plnil úkoly s nadšením, byla u něho vidět snaha úkoly dokončit s co nejlepším výsledkem, spolupráce byla velmi dobrá.

V motorické oblasti měl za úkol napodobovat cviky po předevičující osobě. Kroužení rukama v ramenou přes střední čáru zvládl. Při spojování prstů s palcem se objevila patrná neobratnost, kdy chlapec nebyl schopen úkol dokončit. Při sáhnutí

si pravou rukou na pravé ucho a zároveň levou rukou na nos byl také úspěšný, jen s tím rozdílem, že cvik provedl zrcadlově. Poslední aktivitou bylo střídavé stání na pravé a levé noze, které zvládl bez obtíží.

V oblasti zrakového vnímání měl chlapec před sebou dvě sady obrázků. Jeho úkolem bylo najít vždy dva stejné obrázky a dát je na sebe. Obrázky se lišily pouze nepatrnými detaily, avšak chlapec si s nimi dokázal poradit a všechny obrázky přiřadil správně. Počet puntíků na rubu karet musel počítat, nebyl schopen pouze postřehovat. Druhým úkolem bylo zapamatování si pořadí tvarů, konkrétně čtverce, kruhu, trojúhelníku a obdélníku. I tento úkol zvládl chlapec bez jediné chyby.

V oblasti sluchové percepce měl za úkol si zapamatovat řadu slov a poté sdělit, které slovo se v této řadě objevilo dvakrát. Zde si chlapec také vedl dobře, správně odpověděl na všechny čtyři položky, pouze u poslední mu řada musela být znovu přečtena. Druhým úkolem této oblasti bylo rozlišování slov, zda zní stejně nebo jinak, toto cvičení již chlapci působilo potíže, správně odpověděl v šesti případech, v dalších čtyřech chyboval. Třetím úkolem bylo napodobování rytmu po předcvičující osobě, kde uspěl pouze v polovině případů.

V oblasti prostorové orientace měl chlapec za úkol plnit zadané instrukce. Chybovost byla ve všech případech, chlapec nedokázal rozlišit pravou a levou stranu a neorientoval se ani v pojmech nahoře a dole.

Úroveň dílčích dovedností po absolvování Stimulačního programu Maxík

V oblasti motorické došlo u chlapce ke zlepšení obratnosti prstů, které mu před zahájením programu činilo zjevné potíže. I při ostatních úkolech byl vidět určitý pokrok a větší jistota při provádění pohybu.

V oblasti zrakového vnímání byl stejně úspěšný jako před zahájením programu. V prvním úkolu položil správně šest karet ze šesti, ve druhém čtyři karty ze čtyř. Puntíky na rubu karet stále pouze počítá, nepostřehuje.

V oblasti sluchové percepce došlo u chlapce k velkému pokroku. V činnosti na sluchovou paměť byl stejně úspěšný jako před zahájením programu. Při sluchovém rozlišování však správně zodpověděl devět položek z deseti a v poslední části byl schopen napodobit všechny z předcvičovaných rytmů.

Při úkolech v oblasti prostorové orientace u chlapce také došlo k výraznému pokroku. Ve čtyřech případech z pěti správně rozlišil pravou a levou stranu, zároveň se již také dokázal orientovat v pojmech: nahoře a dole.

V následující tabulkách jsou zpracovány jednotlivé výsledky vstupního i výstupního testu, kde lze vidět chlapcovy pokroky v jednotlivých oblastech.

Tabulka č. 3 – Motorická oblast u případové studie č. 1

Motorická oblast	Vstupní test	Výstupní test
Kroužení rukama v ramenou přes střední čáru	1/1	1/1
Spojování všech prstů s palcem	0/1	1/1
Pravá ruka na pravé ucho – levá ruka na nos	1/1	1/1
Stoj střídavě na pravé a levé noze	1/1	1/1

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 4 – Oblast zrakového vnímání u případové studie č. 1

Zrakové vnímání	Vstupní test	Výstupní test
Porovnávání obrázků	6/6, počítá	6/6, počítá
Zapamatování pořadí tvarů	4/4	4/4

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 5 – Oblast sluchové percepce u případové studie č. 1

Sluchová percepce	Vstupní test	Výstupní test
Sluchová paměť	4/4	4/4
Sluchové rozlišování	6/10	9/10
Napodobování rytmu	2/4	4/4

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 6 – Oblast prostorové orientace u případové studie č. 1

Prostorová orientace	Vstupní test	Výstupní test
Vlastní tělesné schéma	0/3	2/3
Orientace na ploše	0/2	2/2

Zdroj: vlastní

6.2 Případová studie č. 2

Iniciály: A. V.

Věk při zahájení programu: 6 let a 4 měsíce

Věk při ukončení programu: 6 let a 8 měsíců

Zahájení programu: 8. 10. 2021

Ukončení programu: 21. 2. 2022

Osobní anamnéza:

Dívka začala na lekce Stimulačního programu Maxík docházet na doporučení klinické logopedky, jelikož bylo u ní zapotřebí pravidelné a systematické předškolní přípravy. Narodila se 29. 5. 2015 a v době zahájení kurzu jí bylo 6 let a 4 měsíce. Dívka navštěvuje běžnou mateřskou školu a má stanovený odklad povinné školní docházky, v září 2022 nastoupí do první třídy. Žije s oběma rodiči a má dva nevlastní mnohem starší sourozence, kteří již s rodiči a dívkou nebydlí.

Dívka byla narozena v termínu, matka uvedla, že porod byl lehký, samovolný, přirozenou cestou, hlavičkou napřed a u holčičky byla po narození přítomna novorozenecká žloutenka. V oblasti motorického vývoje prošla fází pasení, otáčení, lezení, sezení, stání a chodit začala po prvním roce života. V současné době je dívka vedena na ortopedii a také je hlídána lékaři v oblasti stravování a růstu. Neprodělala žádný závažný úraz, proběhla u ní pouze operace, při níž proběhlo ošetření dentice pod narkózou. Smyslové vady nemá, brýle ani jiné kompenzační pomůcky nevyužívá.

Řeč dívky je spíše nesrozumitelná, objevuje se nesprávná výslovnost hlásek: CH, Č, Š, Ž, C, S, Z, L, R, Ř. Slovní zásoba je velmi chudá, v řeči jsou přítomny agramatismy, nesprávné skloňování podstatných jmen a tvoření množného čísla. Dívka má problém s vyjádřením své myšlenky, tvořením delších vět a také s rychlým pojmenováním. U klinické logopedky, ke které dochází je vedena pod diagnózou expresivní vývojová dysfázie. U dívky je občas zapotřebí vícekrát zopakovat instrukci, neboť dívka je často zabráněna do jiné činnosti a nevnímá.

Při sezení u stolu sedí klidně, po chvíli se ale objevuje neklid. Úchop tužky je konán pravou rukou vadně, ukazovák a prostředník přesahují přes palec. U dívky je také přítomna potřeba častého střídání činností.

Matka uvedla ještě doplňující informaci, že dívka často neuposlechne instrukci. Také má problém s rozhodováním, vybere si jedny ponožky, ale za chvíli chce druhé, bez kterých nevyjde z domu. Také po sobě velmi nerada uklízí hračky.

Úroveň dílčích dovedností před zahájením Stimulačního programu Maxík

U dívky byla dne 8. 10. 2021 provedena pedagogická diagnostika v rámci vstupního testu, jenž je součástí Stimulačního programu Maxík. Dívka seděla klidně, pozornost cílila na zadání úkolů, ve kterém se snažila dosáhnout co nejlepšího výsledku.

S instrukcemi v motorické oblasti měla značné obtíže. Nebyla schopna kroužit rukama přes střední čáru těla, spojit postupně všechny prsty s palcem a stát střídavě na pravé a levé noze. Úspěšná byla pouze při sáhnutí si pravou rukou na pravé ucho a levou rukou na nos, cvik ale provedla zrcadlově. U dívky byla vidět značná motorická neobratnost, kdy nebyla schopná některé cviky téměř vůbec napodobit.

Ve zrakové oblasti při úkolu, v němž měla najít vždy dva stejné obrázky, které se lišily nepatrným detailem, správně položila čtyři karty z šesti a puntíky na rubu karet počítala. Určit jejich počet pouze postřehem nedokázala. Ve cvičení na zrakovou paměť však správně položila všechny karty, a získala tudíž plný počet bodů.

Při aktivitě zaměřené na sluchovou paměť ve sluchové oblasti dívka správně odpověděla ve všech případech. Při sluchové diferenciaci chybovala pouze v jednom případě, v ostatních se jednalo o správnou odpověď. Poslední cvičení této oblasti bylo zaměřeno na napodobování rytmu, které dívce působilo značné obtíže, zde nebyla schopna napodobit ani jeden z reprodukováných rytmů.

V schopnosti prostorové orientace nastal u dívky značný rozpor mezi orientací na vlastním tělesném schématu a orientací na ploše. Zatímco při instrukcích prováděných na tělesném schématu byla ve všech případech úspěšná, při orientaci na ploše nebyla schopná pravolevé orientace a úspěšně nedokončila ani jednu z instrukcí.

Úroveň dílčích dovedností po absolvování Stimulačního programu Maxík

Po absolvování všech lekcí Stimulačního programu Maxík byl u dívky proveden výstupní test, jenž je shodný s testem vstupním, který dívka absolvovala před zahájením programu.

V motorické oblasti u dívky došlo ke značnému pokroku. Před zahájením programu byla úspěšná pouze v jedné z položek této oblasti. Po absolvování programu byla schopna kroužit rukama v ramenou přes střední čáru těla, spojit všechny prsty s palcem, stát střídavě na pravé a levé noze a také si pravou rukou sáhnout na pravé ucho a zároveň levou rukou na nos. O tento pokrok se zasloužila určitě matka dívky, která s ní pravidelně tyto cviky doma prováděla. Dívka se stala po absolvování programu celkově motoricky obratnější, pohyby jsou u ní nyní cílenější a jistější.

V oblasti zrakového vnímání u dívky nastal pokrok hned v první položce této oblasti. Při vyhledávání shodných obrázků správně položila o dva obrázky více než před zahájením programu. Puntíky na rubu karet počítala, postřehu byla schopna pouze do počtu čtyř puntíků. Ve cvičení na zrakovou paměť dívka obstála stejně dobře jako před zahájením programu, správně položila všechny čtyři karty.

V oblasti sluchové percepce při úkolu na sluchovou paměť dívka správně odpověděla ve všech případech, stejně jako před zahájením programu. Při sluchovém rozlišování měla úplně stejné výsledky v jednotlivých položkách jako při vstupním testu. V napodobování rytmu opět nebyla příliš úspěšná, avšak nastal u ní v této oblasti nepatrný pokrok.

Při činnostech zaměřených na prostorovou orientaci již byla dívka se lépe orientovat na vlastním tělesném schématu i na ploše. V prvním položce získala dva body ze tří a ve druhé položce obdržela plný počet bodů.

Dívčiny výsledky vstupního i výstupního testu a případné pokroky v jednotlivých oblastech byly zpracovány pro přehlednost do následujících tabulek.

Tabulka č. 7 – Motorická oblast u případové studie č. 2

Motorická oblast	Vstupní test	Výstupní test
Kroužení rukama v ramenou přes střední čáru	0/1	1/1
Spojování všech prstů s palcem	0/1	1/1
Pravá ruka na pravé ucho – levá ruka na nos	1/1	1/1
Stoj střídavě na pravé a levé noze	0/1	1/1

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 8 – Oblast zrakového vnímání u případové studie č. 2

Zrakové vnímání	Vstupní test	Výstupní test
Porovnávání obrázků	4/6, počítá	6/6, počítá
Zapamatování pořadí tvarů	4/4	4/4

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 9 – Oblast sluchové percepce u případové studie č. 2

Sluchová percepce	Vstupní test	Výstupní test
Sluchová paměť	4/4	4/4
Sluchové rozlišování	9/10	9/10
Napodobování rytmu	0/4	¼

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 10 – Oblast prostorové orientace u případové studie č. 2

Prostorová orientace	Vstupní test	Výstupní test
Vlastní tělesné schéma	3/3	2/3
Orientace na ploše	0/2	2/2

Zdroj: vlastní

6.3 Případová studie č. 3

Iniciály: J. Z.

Věk při zahájení programu: 6 let a 6 měsíců

Věk při ukončení programu: 6 let a 11 měsíců

Zahájení programu: 15. 10. 2021

Ukončení programu: 14. 3. 2022

Osobní anamnéza:

O stimulačním programu Maxík se matka dívky dozvěděla od klinické logopedky hned po přijetí do logopedické péče. Dívka je narozena 7. 4. 2015, při zahájení kurzu jí tedy bylo 6 let a 6 měsíců. Navštěvuje běžnou mateřskou školu v místě bydliště, byl jí stanoven odklad školní docházky a v září půjde do první třídy. Dívka žije s oběma rodiči a také s mladším bratrem, které mu jsou tři roky.

Matka dívky při sběru osobní anamnézy uvedla, že porod dívky byl předčasný, proveden císařským řezem a jelikož byla narozena předčasně, musela pobýt určitou dobu v inkubátoru. Do tří měsíců byla balena do peřinek, v noci se nepomočuje.

Dívka prošla fází pasení, otáčení, sezení, stání a chůze, fází lezení úplně přeskočila. Všem těmto fázím motorického vývoje se dívka dle matky učila na běžném linu, koberec doma nemají. V současné době je dívka od roku 2020 v péči klinického psychologa kvůli poruše pozornosti, úrazy ani operace neprodělala, smyslové vady nemá.

Řeč dívky je spíše srozumitelná, ale stále se objevují artikulační odchylky ve výslovnosti, především v sykavkových řadách a vibrantech. Slovní zásoba dívky je přiměřená věku, obtíže má především v expresi a porozumění dlouhým souvětím. Dívka spadá pod diagnózu expresivní vývojová dysfázie.

Při práci u stolu sedí neklidně, neustále poposedává, nesoustředí se na danou činnost. Psací náčiní drží v pravé ruce, úchop je vadný. Dívka potřebuje časté střídání činností a také sociální kontakt. Do zadaných úkolů se vždy vrhne s nadšením, které jí ale dlouho nevydrží, a po chvíli již úkol odmítá či ho neplní vyhovujícím způsobem.

Úroveň dílčích dovedností před zahájením Stimulačního programu Maxík

Při provádění vstupního testu dne 15. 10. 2021 byla dívka v motorické oblasti schopna provést kroužení rukama v ramenou přes střední čáru těla, dotknout se pravou rukou pravého ucha a zároveň levou rukou nosu a stát střídavě na pravé a levé noze. Spojit postupně všechny prsty s palcem nedokázala.

V oblasti zrakového vnímání při porovnávání obrázků položila správně všechny karty a počet puntíků na rubu karet byla schopná pouze postřehnout. Při úkolu na zrakovou paměť byla též úspěšná a položila opět správně všechny karty.

V oblasti sluchové percepce při úkolu na sluchovou paměť získala dívka plný počet bodů. Ve sluchovém rozlišování správně odpověděla v devíti případech z deseti. Poslední úkol této oblasti byl zaměřen na reprodukci rytmu, kdy dívka dokázala napodobit všechny rytmy, které jí byly předvedeny.

Úkoly zaměřené na prostorovou orientaci dívka bravurně ovládala. Orientovala se jak na vlastním tělesném schématu, tak i na ploše. Dokázala rozlišit pravou a levou stranu a pojmy nahoře a dole.

Úroveň dílčích dovedností po absolvování Stimulačního programu Maxík

Po absolvování poslední lekce Stimulačního programu Maxík byl u dívky opět proveden diagnostický test.

V oblasti motorické dosáhla dívka naprosto stejného výsledku jako před zahájením programu. Byla schopna kroužení rukama v ramenou, dát pravou ruku na pravé ucho a zároveň levou ruku na nos a stát střídavě na pravé a levé noze. Spojit postupně všechny prsty s palcem se jí stále nedaří.

Při činnostech zaměřených na zrakové vnímání u dívky došlo k nepatrnému zhoršení při porovnávání obrázků. Dívka byla schopna při vstupním testu správně položit všechny karty, nyní v této položce získala čtyři body z šesti. V další činnosti na zrakovou paměť položila správně všechny karty.

V oblasti sluchové percepce si dívka vedla ve všech položkách úplně stejně jako před zahájením programu. Při činnosti na sluchovou paměť získala plný počet bodů, při sluchovém rozlišování devět bodů z deseti a reprodukci slyšeného rytmu provedla vždy bezchybně.

V oblasti prostorové orientace byla opět, stejně jako při vstupním testu, schopná splnit všechny instrukce a získat plný počet bodů.

Výsledky vstupního i výstupního testu jsou jako u předchozích případových studií zpracovány do následujících tabulek níže.

Tabulka č. 11 – Motorická oblast u případové studie č. 3

Motorická oblast	Vstupní test	Výstupní test
Kroužení rukama v ramenou přes střední čáru	1/1	1/1
Spojování všech prstů s palcem	0/1	0/1
Pravá ruka na pravé ucho – levá ruka na nos	1/1	1/1
Stoj střídavě na pravé a levé noze	1/1	1/1

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 12 - Oblast zrakového vnímání u případové studie č. 3

Zrakové vnímání	Vstupní test	Výstupní test
Porovnávání obrázků	6/6, postřehuje	4/6, postřehuje
Zapamatování pořadí tvarů	4/4	4/4

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 13 – Oblast sluchové percepce u případové studie č. 3

Sluchová percepce	Vstupní test	Výstupní test
Sluchová paměť	4/4	4/4
Sluchové rozlišování	9/10	9/10
Napodobování rytmu	4/4	4/4

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 14 – Oblast prostorové orientace u případové studie č. 3

Prostorová orientace	Vstupní test	Výstupní test
Vlastní tělesné schéma	3/3	3/3
Orientace na ploše	2/2	2/2

Zdroj: vlastní

6.4 Případová studie č. 4

Iniciály: L. Š.

Věk při zahájení programu: 6 let a 5 měsíců

Věk při ukončení programu: 6 let a 10 měsíců

Zahájení programu: 22. 10. 2021

Ukončení programu: 14. 3. 2022

Osobní anamnéza

Chlapec se o možnosti docházení na lekce Stimulačního programu Maxík dozvěděl od své klinické logopedky, která chlapci program doporučila. Matka byla z této možnosti nadšená a ihned chlapce na program přihlásila. Chlapec se narodil 24. 4. 2015, při zahájení programu mu tedy bylo 6 let a 5 měsíců. Má stanoven odklad školní docházky, nyní navštěvuje soukromou mateřskou školu v nedaleko vzdáleném městě

a v září roku 2022 nastupuje do první třídy. Chlapec žije s otcem i matkou v rodinném domku na vesnici, sourozence zatím nemá.

Matka uvedla, že porod chlapce byl spontánní, hlavičkou, v termínu a bez komplikací. Dále uvedla, že psychomotorický vývoj chlapce probíhal dle normy, prošel fází pasení, otáčení, lezení, sezení, stání i chůze. U chlapce nebyla přítomna novorozenecká žloutenka, v noci se nepomocuje. Úrazy ani jiná závažná onemocnění chlapec neprodělal, není veden v odborných ambulancích, smyslové vady nemá.

Řeč chlapce je srozumitelná, objevuje se spíše pomalejší výbavnost slov, chlapec má problém v pojmenovávání předmětů na obrázcích a v rychlém jmenování. Nesprávně vyslovuje hlásky Č, Š, Ž, R a Ř. Porozumění je dobré, zadaným instrukcím rozumí. U klinické logopedky je veden pod diagnózou expresivní vývojová dysfázie, i když chlapec na první pohled takto vůbec nepůsobí, jedná se u něho spíše o velmi lehkou formu.

Při sezení u stolu sedí spíše klidně, avšak koncentrace pozornosti není příliš dobrá. Chlapec po chvíli přestane vnímat, je potřeba ho opět upozornit na plnění jednotlivých úkolů. Psací potřebu drží v pravé ruce, úchop je vadný, písmo roztřesené.

Chlapec velmi rád předvádí, co se naučil ve školce, chodí na kurzy plavání, které ho velmi baví a vždy o nich dlouze vypráví.

Úroveň dílčích dovedností před zahájením Stimulačního programu Maxík

U chlapce byl dne 22. 10. 2021 proveden vstupní diagnostický test. Chlapec působil neklidně, nebyl schopen se delší dobu soustředit, bylo nutné ho k plnění úkolů motivovat.

V motorické oblasti si chlapec vedl velmi dobře. Na první pokus byl schopen správně napodobit všechny úkony, které po něm byly vyžadovány. Dokázal kroužit rukama v ramenou přes střední čáru těla, spojit postupně všechny prsty s palcem, stát střídavě na pravé a levé noze i sáhnout si pravou rukou na pravé ucho a zároveň levou rukou na nos.

První úkol v oblasti zrakového vnímání, zaměřený na porovnávání obrázků lišící se detailem, byl schopen správně splnit pouze z poloviny. Chlapec správně položil tři karty z šesti a postřehl počet puntíků na rubu jednotlivých karet. V druhém úkolu si správně zapamatoval pořadí všech čtyř geometrických tvarů, v této položce tedy získal plný počet bodů.

V oblasti sluchové percepce chlapec v prvním úkolu, zaměřeném na sluchovou paměť, získal plný počet bodů. Ve sluchovém rozlišování správně odpověděl v sedmi z deseti případů a v poslední části byl schopen napodobit pouze jeden z předváděných rytmů.

Při činnostech zaměřených na prostorovou orientaci se chlapec částečně orientoval v pojmech pravá, levá, nahoře, dole. Při orientaci na vlastním tělesném schématu získal dva body ze tří a v orientaci na ploše jeden bod ze dvou.

Úroveň dílčích dovedností po absolvování Stimulačního programu Maxík

Po absolvování všech lekcí Stimulačního programu Maxík byl u chlapce, stejně jako u ostatních dětí spadajících do výzkumného vzorku, proveden výstupní test.

V oblasti motorické byl chlapec úspěšný ve všech hodnocených položkách, a získal tak v této oblasti plný počet bodů. Pohyby se staly více pružnější, účelnější a koordinovanější.

V oblasti zrakového vnímání u chlapce nastalo velké zlepšení. V porovnávání obrázků položil správně všechny požadované karty a počet puntíků postřehoval. V aktivitě zaměřené na zrakovou paměť byl též ve sto procentech úspěšný. Při práci byl soustředěnější a chtěl úkol dokončit s co nejlepším výsledkem.

Při činnostech v oblasti sluchové percepce u chlapce došlo k razantnímu zlepšení. Byl schopen ve všech položkách získat maximální počet bodů. Největší pokrok nastal při reprodukci slyšeného rytmu.

V oblasti prostorové orientace se výrazně zlepšila schopnost pravolevé orientace a celkové orientace na vlastním tělesném schématu i na ploše, chlapec opět získal maximální možný počet.

Výsledky vstupního i výstupního testu jsou rozpracovány do následujících tabulek, kde můžeme vidět zmiňované pokroky v konkrétních oblastech.

Tabulka č. 15 – Motorická oblast u případové studie č. 4

Motorická oblast	Vstupní test	Výstupní test
Kroužení rukama v ramenou přes střední čáru	1/1	1/1
Spojování všech prstů s palcem	1/1	1/1
Pravá ruka na pravé ucho – levá ruka na nos	1/1	1/1
Stoj střídavě na pravé a levé noze	1/1	1/1

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 16 – Oblast zrakového vnímání u případové studie č. 4

Zrakové vnímání	Vstupní test	Výstupní test
Porovnávání obrázků	3/6, postřehuje	6/6, postřehuje
Zapamatování pořadí tvarů	4/4	4/4

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 17 – Oblast sluchové percepce u případové studie č. 4

Sluchová percepce	Vstupní test	Výstupní test
Sluchová paměť	4/4	4/4
Sluchové rozlišování	7/10	10/10
Napodobování rytmu	1/4	4/4

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 18 – Oblast prostorové orientace u případové studie č. 4

Prostorová orientace	Vstupní test	Výstupní test
Vlastní tělesné schéma	2/3	3/3
Orientace na ploše	1/2	2/2

Zdroj: vlastní

7 Zhodnocení naplnění cílů praktické části bakalářské práce a diskuze

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo specifikovat vliv Stimulačního programu Maxík na rozvoj specifických dovedností u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní docházky. Hlavní cíl bakalářské práce byl naplněn prostřednictvím naplnění cílů dílčích (tj. DC1 – DC4). Naplněním dílčích cílů byl naplněn i cíl hlavní. Lze konstatovat, viz. tabulka č. 23, že Stimulační program Maxík má pozitivní vliv na rozvoj specifických dovedností v daných oblastech, a že téměř ve všech případech (tři ze čtyř) došlo u dětí, tvořících výzkumný vzorek, ke značnému pokroku v hodnocených oblastech.

Dílčím cílem číslo 1 bylo specifikovat vliv Stimulačního programu Maxík u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní docházky, které tvoří výzkumný vzorek, na rozvoj dílčích dovedností v oblasti motorické.

Při realizaci programu a následném vyhodnocení vstupního i výstupního testu, lze v tabulce níže vidět (tabulka č. 19), že u dvou dětí došlo k určitému pokroku v této oblasti. Zbylé dvě děti zůstaly v počtu splněných položek na stejné úrovni jako před zahájením programu, ke zhoršení nedošlo ani v jednom případě. U dětí byla po absolvování programu vidět větší jistota při provádění motorických cviků. Pohyby byly koordinovanější, pružnější a přesnější.

Dílčím cílem číslo 2 bylo specifikovat vliv Stimulačního programu Maxík u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní docházky, které tvoří výzkumný vzorek, na rozvoj dílčích dovedností v oblasti zrakového vnímání.

Z dosažených výsledků lze pozorovat (viz. tabulka č. 20), že u dvou dětí nastalo zlepšení v oblasti zrakového vnímání. V jednom případě se jednalo o stejný výsledek jako při vstupním testu, nemohlo dojít ke zlepšení, neboť chlapec získal maximální počet bodů. K nepatrnému zhoršení došlo u jedné z dívek, zde ale mohl působit vliv diagnostikované poruchy pozornosti. Chyby dělala spíše z nepozornosti a rozjívenosti.

Dílčím cílem číslo 3 bylo specifikovat vliv Stimulačního programu Maxík u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní

docházky, které tvoří výzkumný vzorek, na rozvoj dílčích dovedností v oblasti sluchové percepce.

V tabulce č. 21 je opět zaznamenáno bodové hodnocení dětí při vstupním i výstupním testu. Z daných hodnot lze vypožorovat, že u třech dětí, spadajících do výzkumného vzorku, je vidět určitý pokrok v oblasti sluchové percepce. Jedno z dětí, konkrétně se jednalo o dívku s poruchou pozornosti, získalo ve výstupním testu stejný počet bodů jako při vstupním testu, dopustilo se jedné chyby.

Dílčím cílem číslo 4 bylo specifikovat vliv Stimulačního programu Maxík u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní docházky, které tvoří výzkumný vzorek, na rozvoj dílčích dovedností v oblasti prostorové orientace.

Poslední hodnocenou oblastí diagnostického testu je oblast prostorové orientace. Výsledky všech dětí, účastnících se výzkumného šetření, lze nalézt v tabulce č. 22. V této oblasti opět došlo u třech dětí ke zlepšení schopnosti orientace na vlastním tělesném schématu i na ploše. Jedna z dívek získala opět maximální počet jako při vstupním testu.

Pro zajímavost a přehlednost byla zpracována ještě tabulka, kde je zaznamenán celkový počet získaných bodů ve všech hodnocených oblastech vstupního i výstupního testu (tabulka č. 23). Z tabulky lze vyčíst, že u třech dětí došlo k výraznému pokroku v celkovém počtu získaných bodů. V těchto případech se jedná o rozdíl sedmi až jedenácti bodů. U jedné z dívek nastalo nepatrné zhoršení, konkrétně o dva body, za tento výsledek mohla nejspíše dívčina nepozornost a snížená schopnost se koncentrovat. V celkovém dojmu se děti po absolvování programu jeví jako více spolupracující, lépe soustředěné a motivované k plnění jednotlivých úkolů.

Tabulka č. 19 – Získaný počet bodů všech respondentů v oblasti motorické

Případová studie č.	Iniciály dítěte	Vstupní test	Výstupní test
1.	O. L.	3/4	4/4
2.	A. V.	1/4	4/4
3.	J. Z.	3/4	3/4
4.	L. Š.	4/4	4/4

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 20 – Získaný počet bodů všech respondentů v oblasti zrakového vnímání

Případová studie č.	Iniciály dítěte	Vstupní test	Výstupní test
1.	O. L.	10/10	10/10
2.	A. V.	8/10	10/10
3.	J. Z.	10/10	8/10
4.	L. Š.	7/10	10/10

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 21 – Získaný počet bodů všech respondentů v oblasti sluchové percepce

Případová studie č.	Iniciály dítěte	Vstupní test	Výstupní test
1.	O. L.	12/18	17/18
2.	A. V.	13/18	14/18
3.	J. Z.	17/18	17/18
4.	L. Š.	12/18	18/18

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 22 – Získaný počet bodů všech respondentů v oblasti prostorové orientace

Případová studie č.	Iniciály dítěte	Vstupní test	Výstupní test
1.	O. L.	0/5	4/5
2.	A. V.	3/5	4/5
3.	J. Z.	5/5	5/5
4.	L. Š.	3/5	5/5

Zdroj: vlastní

Tabulka č. 23 – Celkový počet získaných bodů respondentů ve všech oblastech

Případová studie č.	Iniciály dítěte	Vstupní test	Výstupní test
1.	O. L.	25/37	35/37
2.	A. V.	25/37	32/37
3.	J. Z.	35/37	33/37
4.	L. Š.	26/37	37/37

Zdroj: vlastní

Získané výsledky tohoto výzkumného šetření byly porovnány s další odbornou prací zabývající se tímto tématem. V bakalářské práci „*Využití percepčně motorických cvičení pro rozvoj dětí předškolního věku a dětí s odloženou školní docházkou*“ (Janhuba, 2015), došel autor pomocí výstupního testu k závěru, že pravidelným procvičováním konkrétních cviků došlo téměř u všech dětí ke zlepšení motorických dovedností, s čímž souhlasí i výsledky výzkumného šetření této bakalářské práce, kdy došlo k určitému pokroku a zlepšení u všech dětí, které vykazovaly před zahájením programu deficit v této oblasti.

V oblasti zrakového vnímání byly opět výsledky dosti podobné výsledkům výzkumného šetření této bakalářské práce, kdy u dětí došlo ke zkvalitnění schopnosti zrakové diferenciacce. Autor však neuvádí ani v jednom případě zhoršení výsledků u některého z respondentů. V případě této bakalářské práce se jednalo o jeden případ ze čtyř.

V oblasti sluchové percepce autor práce zmiňuje viditelné oslabení při cvičení zaměřené na napodobování rytmu. Při realizaci vstupního testu jsem pozorovala u dětí také výrazné oslabení v této oblasti, většinou nebyly schopné rytmus zopakovat či se mu alespoň trochu přiblížit.

Poslední hodnocenou oblastí byla oblast prostorové orientace. Autor ve své práci zmiňuje, že u dětí se projevoval deficit ve schopnosti pravolevé orientace, s čímž po provedení výstupního testu u dětí, tvořících výzkumný vzorek výzkumného šetření této bakalářské práce, souhlasí i výsledky dvou dětí ze čtyř.

V celkovém shrnutí výsledky vstupního a výstupního testu, který byl u dětí účastnících se výzkumného šetření, prováděn, odpovídá hlavní myšlence autorky programu: *Cílem těchto stimulačních cvičení není redukce projevů, ale změna podmínek, za kterých může dítě podávat lepší výkon*“ (Otevřelová, 2016, s. 37).

Ze získaných výsledků výzkumného šetření této bakalářské práce lze tedy říci, že Stimulační program Maxík má pozitivní vliv na rozvoj specifických dovedností u dětí s narušenou komunikační schopností a odkladem školní docházky. Speciálně u jedinců s vývojovou dysfázií, která se dle Kejkličkové (2016) projevuje opožděním řečového vývoje, ale především také narušením motoriky, orientace v čase a prostoru nebo také narušením zrakového a sluchového vnímání, by mohlo mít absolvování tohoto stimulačního programu pozitivní vliv na rozvoj těchto specifických dovedností,

a usnadnit tak dítěti s touto diagnózou vstup do první třídy. Určitě by také bylo dobré, aby tento program do budoucna nabízel více odborníků, tj. logopedů, psychologů či speciálních pedagogů, kteří by ho mohli zpřístupnit širšímu spektru těchto dětí. Další variantou by mohlo být také využití tohoto programu v prostředí mateřských škol v rámci speciálních skupinek, určených pro děti s narušenou komunikační schopností a odkladem školní docházky, které vykazují deficity v oblasti zrakového vnímání, sluchové percepce, prostorové orientace a motorických dovedností.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala využitím Stimulačního programu Maxík u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní docházky. V teoretické části byl charakterizován předškolní věk, konkrétně úroveň motorického, kognitivního, sociálního a motivačně – volního vývoje v tomto období. Dále byla popsána problematika školní zralosti a také školní nezralosti, jež je důvodem pro odklad školní docházky. V následujících kapitolách je následně podrobněji rozebrána problematika odkladů u dětí s narušenou komunikační schopností, konkrétně u dětí s dyslálií a vývojovou dysfázií. V závěru teoreticky koncipované části bakalářské práce jsou popsány jednotlivé stimulační programy, které lze u dětí s narušenou komunikační schopností se zároveň stanoveným odkladem školní docházky využít. Podrobněji je zde charakterizován Stimulační program Maxík, který je následně využit v praktické části této bakalářské práce.

Cílem praktické části této bakalářské práce bylo specifikovat vliv Stimulačního programu na rozvoj specifických dovedností u dětí s narušenou komunikační schopností se současně stanoveným odkladem školní docházky. Bylo využito metody kvalitativního výzkumu, konkrétně případové studie, která se skládala z osobních údajů dítěte, data zahájení a ukončení programu, osobní anamnézy dítěte, úrovní specifických dovedností v jednotlivých oblastech při vstupním a výstupním testu. Tento diagnostický test byl vytvořen autorkami programu a pro účely této bakalářské práce bylo mírně modifikováno jeho hodnocení, kdy dítě mohlo získat v každé jedné položce jeden nebo žádný bod. Výzkumný vzorek byl tvořen čtyřmi dětmi s vývojovou dysfázií se zároveň stanoveným odkladem školní docházky. Konkrétně se jednalo o dvě dívky a dva chlapce.

Z výsledků výzkumného šetření lze konstatovat, že Stimulační program Maxík má pozitivní vliv na rozvoj specifických dovedností u dětí s narušenou komunikační schopností, které mají zároveň navíc stanoven odkladem školní docházky. U třech dětí, tvořících výzkumný vzorek, lze vidět určitý pokrok v počtu získaných bodů, pouze u jedné z dívek došlo k mírnému zhoršení, které lze ale přisoudit spíše sníženou schopností koncentrace dívky. Také je potřeba zmínit, že ačkoliv má program jistý podíl na pokrocích těchto dětí, roli zde hraje také i vývoj dítěte v čase, jenž mohl výsledky ovlivnit.

Seznam použité literatury

Literární zdroje

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno: Edika, 2015a. ISBN 978-80-266-0658-1.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno: Edika, 2015b. ISBN 978-80-266-0793-9.

BENDOVÁ, Petra. *Dítě s narušenou komunikační schopností ve škole*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3853-6.

BENDOVÁ, Petra. *Logopedická prevence: metodicko-didaktický materiál*. Ilustrovala KŘISTKOVÁ, Barbora, HAUPTOVÁ, Petra. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-421-2.

BUBENÍČKOVÁ, Pavla, JANHUBOVÁ, Zdeňka. *Stimulační program Maxík*. 2019.

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3008-0.

DOLEŽALOVÁ, Markéta, CHOTĚBOROVÁ, Michaela. *Vývojová dysfázie: průvodce pro rodiče a další zájemce o tuto problematiku*. Praha: Pasparta Publishing, 2021. ISBN 978-80-88290-68-1.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra, ŽÁČKOVÁ Hana. *Je naše dítě zralé na vstup do školy?*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4750-7.

KEJKLÍČKOVÁ, Ilona. *Vady řeči u dětí: návody pro praxi*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-3941-0.

KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1110-2.

KROPÁČKOVÁ, Jana. Má mateřská škola za úkol děti připravovat na školu, nebo ne? In: DANDOVÁ, Eva, KROPÁČKOVÁ, Jana, NÁDVORNÍKOVÁ, Hana, PRAVCOVÁ, Daniela, PŘÍKAZSKÁ, Irena. *Školní zralost a odklady školní docházky*. Praha: Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-373-5.

KROUPOVÁ, Kateřina. *Slovník speciálněpedagogické terminologie: vybrané pojmy*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5264-8.

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Logopedická prevence: průvodce vývojem dětské řeči*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-056-9.

LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ Dana. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.

NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. Pracovní a sociální nezralost jako důvod odkladu povinné školní docházky do základní školy. In: DANDOVÁ, Eva, KROPÁČKOVÁ, Jana, NÁDVORNÍKOVÁ, Hana, PRAVCOVÁ Daniela, PŘÍKAZSKÁ, Irena. *Školní zralost a odklady školní docházky*. Praha: Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-373-5.

NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. Připravenost dítěte na vstup do základní školy (a co pro její optimální úroveň mohou mateřské školy udělat). In: BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, DANDOVÁ, Eva, KRATOCHVÍLOVÁ, Jana, NÁDVORNÍKOVÁ, Hana, SYSLOVÁ, Zora, ŠULOVÁ, Lenka. *Školní zralost a její diagnostika*. Praha: Raabe, 2017. ISBN 978-80-7496-319-3.

NEUBAUER, Karel. *Kompendium klinické logopedie: diagnostika a terapie poruch komunikace*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1390-1.

OTEVŘELOVÁ, Hana. *Školní zralost a připravenost*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1092-4.

PRAVCOVÁ, Daniela. Nejčastější artikulační a jiné řečové poruchy u předškolních dětí a jejich role při odkladu školní docházky. In: DANDOVÁ, Eva, KROPÁČKOVÁ, Jana, NÁDVORNÍKOVÁ, Hana, PRAVCOVÁ, Daniela, PŘÍKAZSKÁ, Irena. *Školní zralost a odklady školní docházky*. Praha: Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-373-5.

PRŮCHA, Jan. *Předškolní dítě a svět vzdělávání: přehled teorie, praxe a výzkumných poznatků*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-323-5.

PŘÍKAZSKÁ, Irena. Předškolní prohlídky viděné optikou pedagogicko-psychologických poraden. In: DANDOVÁ, Eva, KROPÁČKOVÁ, Jana, NÁDVORNÍKOVÁ, Hana, PRAVCOVÁ, Daniela, PŘÍKAZSKÁ, Irena. *Školní zralost a odklady školní docházky*. Praha: Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-373-5.

SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.

ŠULOVÁ, Lenka. Charakteristika předškolního dítěte. In: BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, DANDOVÁ, Eva, KRATOCHVÍLOVÁ, Jana, NÁDVORNÍKOVÁ, Hana, SYSLOVÁ, Zora, ŠULOVÁ, Lenka. *Školní zralost a její diagnostika*. Praha: Raabe, 2017. ISBN 978-80-7496-319-3.

ŠVAŘÍČEK, Roman, ŠEĐOVÁ, Klára a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VALENTA, Milan, KREJČOVÁ, Lenka, HLEBOVÁ, Bibiána. *Znevýhodněný žák: deficitní dílčích funkcí a oslabení kognitivního výkonu*. Praha: Grada, 2020. ISBN 978-80-271-0621-9.

ŽENATOVÁ, Zdeňka. Komunikace mezi pedagogicko-psychologickou poradnou a mateřskou školou. In: BEJDÁKOVÁ, Sandra, STŘECHOVÁ, Jarmila, SUCHARDOVÁ, Lenka, VÍTKOVÁ, Jana, ZDRUBECKÁ, Helena, ŽENATOVÁ, Zdeňka. *Školní zralost a komunikace*. Praha: Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-390-2.

Elektronické zdroje

JANHUBA, Václav. *Využití percepčně motorických cvičení pro rozvoj dětí předškolního věku a dětí s odloženou školní docházkou*. [online]. Olomouc, 2015 [cit. 2022-03-26].

Dostupné z: <https://theses.cz/id/ouvtc1/?isslhret=Max%C3%ADk%3B;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3DJanhuba%20Max%C3%ADk%26start%3D1>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

KŘÍŽKOVSKÁ, Petra. Celoživotní vzdělávání a vybrané vzdělávací kurzy podporující komplexní přístup ke klientovi. *Listy klinické logopedie* [online]. 2020, (1.), 3 [cit. 2022-03-10]. ISSN 2570-6179. Dostupné z: https://casopis.aklcr.cz/artkey/lkl-202001-0014_lifelong-learning-and-selected-training-courses-supporting-a-comprehensive-client-approach.php

UHROVÁ, Veronika. Projevy specifických poruch učení u dětí s vývojovou dysfázií. *Listy klinické logopedie: Časopis Asociace klinických logopedů ČR* [online]. 2019, (1.), 14 [cit. 2022-03-10]. ISSN 2570-6179. Dostupné z: <https://casopis.aklcr.cz/magno/lkl/2019/mn1.php>

WEDLICHOVÁ, Iva. *Vývojová psychologie* [online]. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2022-01-03]. ISBN 978-80-7414-320-5. Dostupné z: <https://docplayer.cz/1727521-Vyvojova-psychologie-urceno-studentum-oboru-ucitelstvi-pro-materske-skoly-phdr-iva-wedlichova-ph-d.html>

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Účastníci Stimulačního programu Maxík

Tabulka č. 2 – Průběh realizace výzkumu

Tabulka č. 3 – Motorická oblast u případové studie č. 1

Tabulka č. 4 – Oblast zrakového vnímání u případové studie č. 1

Tabulka č. 5 – Oblast sluchové percepce u případové studie č. 1

Tabulka č. 6 – Oblast prostorové orientace u případové studie č. 1

Tabulka č. 7 – Motorická oblast u případové studie č. 2

Tabulka č. 8 – Oblast zrakového vnímání u případové studie č. 2

Tabulka č. 9 – Oblast sluchové percepce u případové studie č. 2

- Tabulka č. 10 – Oblast prostorové orientace u případové studie č. 2
- Tabulka č. 11 – Motorická oblast u případové studie č. 3
- Tabulka č. 12 - Oblast zrakového vnímání u případové studie č. 3
- Tabulka č. 13 – Oblast sluchové percepce u případové studie č. 3
- Tabulka č. 14 – Oblast prostorové orientace u případové studie č. 3
- Tabulka č. 15 – Motorická oblast u případové studie č. 4
- Tabulka č. 16 – Oblast zrakového vnímání u případové studie č. 4
- Tabulka č. 17 – Oblast sluchové percepce u případové studie č. 4
- Tabulka č. 18 – Oblast prostorové orientace u případové studie č. 4
- Tabulka č. 19 – Získaný počet bodů všech respondentů v oblasti motorické
- Tabulka č. 20 – Získaný počet bodů všech respondentů v oblasti zrakového vnímání
- Tabulka č. 21 – Získaný počet bodů všech respondentů v oblasti sluchové percepce
- Tabulka č. 22 – Získaný počet bodů všech respondentů v oblasti prostorové orientace
- Tabulka č. 23 – Celkový počet získaných bodů respondentů ve všech oblastech

Seznam příloh

- Příloha č. 1 – Osobní anamnéza dítěte
- Příloha č. 2 – Vstupní a výstupní test

Přílohy

Příloha č. 1 – Osobní anamnéza dítěte

P 1 - OA

Co je dobré od rodičů o dítěti vědět.

Průběh těhotenství:

Porod: předčasný těžký x lehký samovolný vyvolaný hlavičkou koncem pánevním
SC(císařský řez) klešťový porod

Poporodní obtíže dítěte – s dýcháním kříšeno kyslíkem novor.žloutenka
pobyt v inkubátoru

Balen do peřinky (jak dlouho):

Pomočuje se ještě např.v noci – jak často?

Motorický vývoj – uveďte zvláštnosti, potřebu rehabilitace (např. Vojtovou metodou)

pasení otáčení lezení – ano – ne,
popište způsob lezení a na jakém povrchu se lezení učilo

sezení stoj chůze

Jaký je současný zdravotní stav dítěte?

Je evidováno v odborných ambulancích:
Alergologie –urologie - ortopedie – oční – ušní - psychiatrie

Prodělalo nějakou operaci, úraz?

Smyslové vady – brýle – sluchadla:

Dále zjišťujeme:

řeč řečová vada slovní zásoba komunikace v sociální situaci

sezení pozice nohou pozice rukou postavení těla

úchop tužky pravou - levou rukou postavení prstů

stabilita neklid

potřeba častého střídání činností

sociální kontakt

Jiné informace:

Příloha č. 2 – Vstupní a výstupní test

Záznamový list pro pedagogickou diagnostiku v rámci programu Maxík

jméno _____ datum narození _____

test proveden dne _____ retest dne _____

poznámka _____

I.oblast motorická - následující pozice rukou na těle dítěti ukazujeme, dítě nás napodobuje.

Instrukce:

Pozorně se dívej a pokus se udělat totéž.

1. kroužení rukama v ramenou přes střední čáru těla	Z	N
2. obratnost prstů - spojování všech prstů s palcem	Z	N
3. pravá ruka na pravé ucho - levá ruka na nos	Z	N
4. stoj střídavě na pravé a levé noze	Z	N

II.oblast zraková

1.porovnávání obrázků – karty ze 9. lekce, použít pouze 6 obrázků

Postup je stejný jako u nácviku i s označením prvků na rubu karet.

počet správně položených karet _____ postřehuje - počítá

2.zapamatování pořadí tvarů – čtverec, kruh, trojúhelník, obdélník

počet správně položených karet _____

III.oblast sluchová

1.paměť na slova:

slunce, duha, déšť, vítr, kapky, slunce	Z	N
kočka, pes, králík, ježek, myš, pes, ryba	Z	N
jablko, švestka, hruška, malina, hruška, banán, pomeranč	Z	N
fialová, červená, zelená, fialová, modrá, žlutá, bílá, hnědá	Z	N

2.rozdíly:

me – me	Z	N	pá – pa	Z	N
la – lo	Z	N	le – lé	Z	N
ko – ka	Z	N	ský – cký	Z	N
ty - ti	Z	N	zar – raz	Z	N
ho – ho	Z	N	blo – blu	Z	N

3.rytmus: tlučáme prstem do stolu, dítě poslouchá, pak napodobuje

. .. Z N Z N .. . Z N Z N

IV.oblast prostorová – zadáváme instrukce, dítě ukazuje nebo manipuluje předměty.

Vlastní tělesné schéma

zvedni pravou ruku	Z	N
postav se na levou nohu	Z	N
pravou rukou se chyt' se za pravé ucho	Z	N

Orientace na ploše – využije přílohu s tabulkou a libovolnou figurku

dítě postupuje podle instrukcí:

Instrukce:

Ukaž pravou stranu, levou stranu, nahoře, dole.	Z	N
Dej panáčka na pravou stranu nahoru, na levou stranu dolů...	Z	N